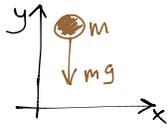

Fritt fall

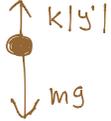

$$m y'' = -mg$$

$$y'' = -g \Rightarrow y' = -gt + C \Rightarrow y = -\frac{g}{2}t^2 + Ct + D$$

C och D kan bestämmas med hjälp av begynnelsevärdena $y(0)$, $y'(0)$.

Med luftmotstånd

$$m y'' = -mg - k y'$$

$$y'' = -g - \frac{k}{m} y'$$

Sätt $y' = v$

$$v' + \frac{k}{m} v = -g$$

$$e^{\frac{k}{m}t} \cdot v' + e^{\frac{k}{m}t} \cdot \frac{k}{m} v = -g \cdot e^{\frac{k}{m}t}$$

$$(e^{\frac{k}{m}t} v)' = -g e^{\frac{k}{m}t}$$

$$e^{\frac{k}{m}t} v = -g e^{\frac{k}{m}t} \cdot \frac{m}{k} + C$$

multiplisera med $e^{\frac{k}{m}t}$

$$(fg)' = f'g + fg'$$

Begynnelsevärdet $v(0) = 0$

$$0 = -\frac{gm}{k} + C$$

$$C = \frac{gm}{k}$$

$$v = -\frac{gm}{k} + \frac{gm}{k} e^{-\frac{k}{m}t}$$

$$\lim_{t \rightarrow \infty} v(t) = -\frac{gm}{k}$$

$$y' = v = -\frac{gm}{k} (1 - e^{-\frac{k}{m}t})$$

$$y = -\frac{gm}{k} (t + e^{-\frac{k}{m}t} \cdot \frac{m}{k}) + D \quad [D \text{ bestäms av vilken höjd vi gjorde släppet ifrån.}]$$

DEF absolutbeloppet $|x|$

$$|x| = \begin{cases} x, & x \geq 0 \\ -x, & x < 0 \end{cases}$$

Ex

$$|x - a| \leq h$$

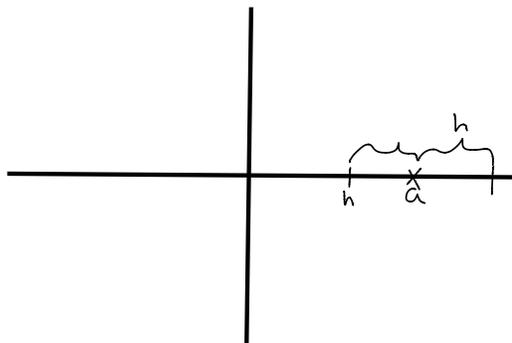
$$x - a \leq h \text{ om } x - a \geq 0$$

$$-(x - a) \leq h \text{ om } x - a < 0$$

$$x \leq a + h$$

$$x - a \geq -h$$

$$x \geq a - h$$

SATS

$$|xy| = |x| \cdot |y|$$

$$|x+y| \leq |x| + |y| \quad (\text{triangelolikheten})$$

OBS!

$$|x| = \sqrt{x^2}$$

$|x-y|$ är avståndet mellan x och y . $x > y \Rightarrow |x-y| = x-y$
 $x < y \Rightarrow |x-y| = y-x$

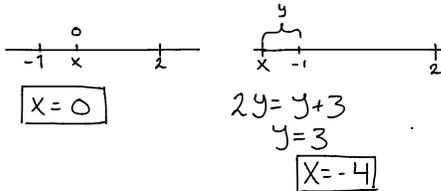
Ex.

Lös ekvationen $|2x+2| = |x-2|$

Metod I.

$$|2x+2| = 2|x+1| = x-2$$

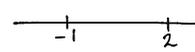
avståndet mellan $(x, 2) = 2 \cdot \text{avst}(x, -1)$

Metod II

Ta bort beloppstecknen, olika fall.

$$\begin{cases} x > -1 \\ x < -1 \end{cases} \Rightarrow x < -1, -1 \leq x \leq 2, x > 2$$

$$\begin{cases} x > 2 \\ x < 2 \end{cases}$$

$x < -1$

$$-2x-2 = -(x-2)$$

$$-2x-2 = -x+2 \Rightarrow -x=4 \Rightarrow x=-4$$

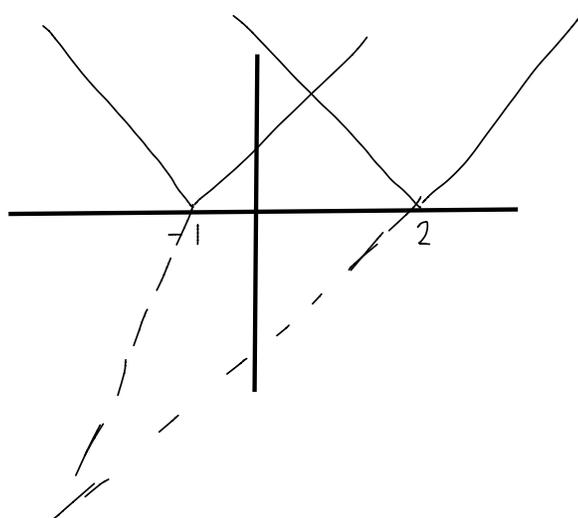
$-1 \leq x \leq 2$

$$2x+2 = -(x-2)$$

$$2x+2 = -x+2 \Rightarrow 3x=0 \Rightarrow x=0$$

$x > 2$

$$2x+2 = x-2 \Rightarrow x=-4 \quad \text{men } -4 < 2$$

Räta linjer

Kom ihåg $Ax+By+C=0$, (A,B) är normal

Cirkel

Centrum (a,b) , radie r

$$(x-a)^2 + (y-b)^2 = r^2$$

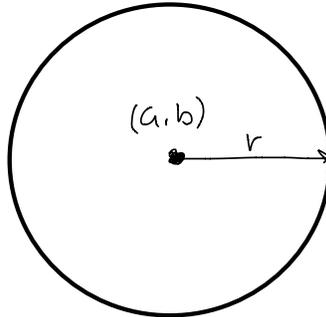
Ex

$$x^2 + y^2 = r^2$$

$$x^2 - x + y^2 = 0$$

$$(x - \frac{1}{2})^2 + y^2 = \frac{1}{4}$$

$$x^2 - x + \frac{1}{4}$$

cirkel med centrum $(\frac{1}{2}, 0)$ och radie $\frac{1}{2}$

Parabel

$$y = -2x^2 + 4x + 10$$

$$= -2(x^2 - 2x) + 10$$

$$= -2(x-1)^2 + 2 + 10$$

$$= -2(x+1)^2 + 12$$

Trigonometriska identiteter

Kan återföras på Eulers identitet. $e^{ix} = \cos x + i \sin x$

Ex

$$\begin{aligned} e^{i(x+y)} &= \cos(x+y) + i \sin(x+y) = e^{ix} e^{iy} = (\cos x + i \sin x)(\cos y + i \sin y) = \cos x \cos y + i \sin x \cos y + i \cos x \sin y - \sin x \sin y \\ &= \underbrace{(\cos x \cos y - \sin x \sin y)}_{\cos(x+y)} + i \underbrace{(\sin x \cos y + \cos x \sin y)}_{\sin(x+y)} \end{aligned}$$

Ex

$$e^{3ix} = \cos 3x + i \sin 3x = (e^{ix})^3$$

$$\begin{aligned} (e^{ix})^3 &= (\cos x + i \sin x)^3 = \cos^3 x + 3i \cos^2 x \sin x - 3 \cos x \sin^2 x - i \sin^3 x \\ &= \underbrace{(\cos^3 x - 3 \cos x \sin^2 x)}_{\cos^3 x} + i \underbrace{(3 \cos^2 x \sin x - \sin^3 x)}_{\sin^3 x} \end{aligned}$$

Faktorsatsen

P är ett polynom.

$$P(a) = 0 \Leftrightarrow P(x) = (x-a)q(x) \quad \text{dvs. } (x-a) | P$$

Bevis

$$\Leftarrow P(a) = 0 \Rightarrow q(a) = 0$$

$\Rightarrow$ divisionsalgoritmen ger att $P(x) = (x-a)k(x) + r(x)$ där graden av $r <$ graden av $(x-a)$, dvs r är konstant.

$$x=a \text{ ger } 0 = 0 \cdot k(x) + r \Rightarrow r=0$$

Ex
 $x^3 - 4x^2 + 5x - 2 = 0$ Vi ser att $x=1$ är en lösning.

$x-1$ delar VL.

$$\begin{array}{r} x^2 - 3x + 2 \\ x^3 - 4x^2 + 5x - 2 \quad | \quad x-1 \\ \hline -(x^3 - x^2) \\ \hline -3x^2 + 5x - 2 \\ -(-3x^2 + 3x) \\ \hline 2x - 2 \\ -(2x - 2) \\ \hline 0 \end{array}$$

$$x^3 - 4x^2 + 5x - 2 = (x-1)(x^2 - 3x + 2)$$

$$\begin{aligned} x^2 - 3x + 2 &= 0 \\ x &= \frac{3}{2} \pm \sqrt{\frac{9}{4} - \frac{8}{4}} \\ x &= \frac{3}{2} \pm \sqrt{\frac{1}{4}} \\ x &= \frac{3}{2} \pm \frac{1}{2} \\ x_1 &= 2 \\ x_2 &= 1 \\ x_3 &= 1 \end{aligned}$$

Partialbråksuppdelning

Låt $\frac{P(x)}{q(x)} = \frac{P(x)}{q_1(x)q_2(x)}$ grad $P <$ grad q och $\text{sgd}(q_1, q_2) = 1$
 Då är $\frac{P(x)}{q(x)} = \frac{P_1}{q_1} + \frac{P_2}{q_2}$ grad $P(k) <$ grad $q(k)$ $k=1,2$

Ex

$$\frac{1}{x^2-1} = \frac{1}{(x+1)(x-1)} = \frac{A}{x+1} + \frac{B}{x-1}$$

$$\frac{A(x-1) + B(x+1)}{(x+1)(x-1)} = \frac{(A+B)x + B-A}{(x+1)(x-1)}$$

$$\left. \begin{aligned} A+B &= 0 \\ B-A &= 1 \end{aligned} \right\} \begin{aligned} B &= -A \\ -2A &= 1 \Rightarrow A = -\frac{1}{2} \\ B &= \frac{1}{2} \end{aligned}$$

Partialbråksuppdelning

q_1, q_2 relativt prima.

$$\frac{P}{q_1 q_2} = \frac{P_1}{q_1} + \frac{P_2}{q_2}, \text{ alla täljare är av lägre grad än nämnarna.}$$

Bevis

$$\frac{P}{q_1 q_2} = [\text{Bezouts id}] = \frac{P(uq_1 + vq_2)}{q_1 q_2} = \frac{Puq_1}{q_1 q_2} + \frac{Pvq_2}{q_1 q_2} = \frac{Pu}{q_2} + \frac{Pv}{q_1} = k_2 + \frac{P_2}{q_2} + k_1 + \frac{P_1}{q_1}$$

k_2 måste vara lika med $-k_1$
ty $V.L \rightarrow 0$ när $x \rightarrow \infty$
och $\frac{P_1}{q_1}, \frac{P_2}{q_2}$ likaså.

Ex. $\frac{x^4 + 2x^3 + x^2 - 2x}{x^3 + x^2 - x - 1} = r$

$$\begin{array}{r} x + 1 \\ x^4 + 2x^3 + x^2 - 2x \quad | \quad x^3 + x^2 - x - 1 \\ -(x^4 + x^3 - x^2 - x) \\ \hline x^3 + 2x^2 - x \\ -(x^3 + x^2 - x - 1) \\ \hline x^2 + 1 \end{array}$$

$$r(x) = x + 1 + \frac{x^2 + 1}{x^3 + x^2 - x - 1}$$

Faktorisera $x^3 + x^2 - x - 1 = q(x)$

$q(1) = 0 \Rightarrow$ det går att dividera

$$\begin{array}{r} x^2 + 2x + 1 \\ x^3 + x^2 - x - 1 \quad | \quad x - 1 \\ -(x^3 - x^2) \\ \hline 2x^2 - x \\ -(2x^2 - 2x) \\ \hline x - 1 \\ -(x - 1) \\ \hline 0 \end{array}$$

$$q(x) = (x^2 + 2x + 1)(x - 1) = (x - 1)(x + 1)^2$$

$$r(x) = x + 1 + \frac{x^2 + 1}{(x-1)(x+1)^2} = x + 1 + \frac{A}{x-1} + \frac{bx+c}{(x+1)^2} = x + 1 + \frac{A}{x-1} + \frac{b(x+1) + (c-b)}{(x+1)^2} = x + 1 + \frac{A}{x-1} + \frac{b}{x+1} + \frac{c-b}{(x+1)^2} = x + 1 + \frac{A}{x-1} + \frac{B}{x+1} + \frac{C}{(x+1)^2}$$

$$= x + 1 + \frac{A(x+1)^2 + B(x+1)(x-1) + C(x-1)}{(x-1)(x+1)(x+1)}$$

x^2 -termer: $A + B = 1$

x -termer: $2A + C = 0$

konst: $A - B - C = 1$

$$C = -2A$$

$$3A - B = 1$$

$$A + B = 1$$

$$4A = 2 \Rightarrow A = \frac{1}{2}, B = \frac{1}{2}, C = -1 \Rightarrow r(x) = x + 1 + \frac{1}{2(x-1)} + \frac{1}{2(x+1)} - \frac{1}{(x+1)^2}$$

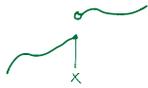
Def

En funktion kallas kontinuerlig om tillräckligt små ändringar i x ger godtyckligt givna små förändringar i $y = f(x)$.

Kontinuerlig

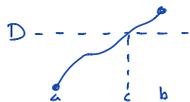

Diskontinuerlig

Satsen om mellanliggande värden

Om $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ är kontinuerlig och $f(a) < f(b)$ ($f(a) > f(b)$), $a < b$, och $f(a) < D < f(b)$ så finns ett c $a < c < b$, $f(c) = D$

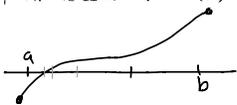

Inte sant om $f: \mathbb{Q} \rightarrow \mathbb{Q}$

Ex $f(x) = x^2$
 $f(1) = 1$
 $f(2) = 4$
 $1 < 2 < 4$ men $\nexists x$ s.a. $x^2 = 2$

Intervallhalvering

Om $f(a) < 0$ och $f(b) > 0$ finns ett x s.a. $f(x) = 0$.
Hur löser vi $f(x) = 0$?

Tag medelpunkten $m = \frac{a+b}{2}$, minst ett av intervallen $(a, m]$ och $[m, b)$ har olika tecken i ändpunkterna (om inte $f(m) = 0$). Upprepa!

Def

Derivatans $f'(x)$ är $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x+h) - f(x)}{h}$ om gränsvärdet existerar.

Ex $f(x) = x^2$

$$\frac{f(x+h) - f(x)}{h} = \frac{(x+h)^2 - x^2}{h} = \frac{x^2 + 2hx + h^2 - x^2}{h} = 2x + h \rightarrow 2x$$

$f(x) = \sin x$, $x=0$

$$\frac{\sin(0+h) - \sin(0)}{h} = \frac{\sin h - \sin 0}{h} = \frac{\sin h}{h} \rightarrow 1$$

Bevis

Antag först $h > 0$

Jämför sektorns area med triangelns.

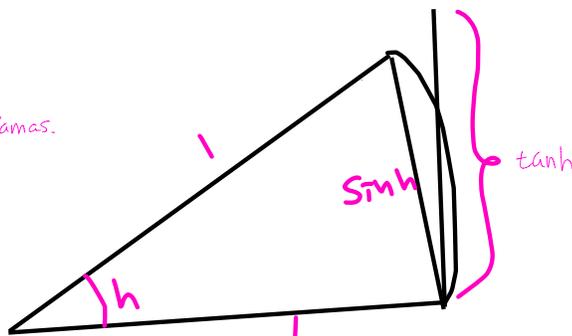
$$\frac{1}{2} \sin h < \frac{h}{2\pi} < \frac{1 - \cos h}{2}$$

$$\sin h < h < \tan h = \frac{\sin h}{\cos h}$$

$$\frac{\sin h}{h} < 1 < \frac{\sin h}{h} \cdot \frac{1}{\cos h}$$

$$\cos h < \frac{\sin h}{h} < 1$$

$$h \rightarrow 0, \sin h \rightarrow 1$$

Anm.

Gränsvärden när $x \rightarrow \infty$

$\log_a x$ växer långsammare än

x^α om $\alpha > 0$

x^β om $\beta < \alpha$

c^x

$$\frac{x^a}{e^x} \rightarrow 0, x \rightarrow \infty$$

$$\frac{\ln x}{x} \rightarrow 0, x \rightarrow \infty$$

$$\frac{x^2+x}{x^3+1} = \frac{x^2(1+\frac{1}{x})}{x^3(1+\frac{1}{x^3})} \rightarrow 0$$

$$\frac{x^2+x}{x^2+2x} = \frac{x^2(1+\frac{1}{x})}{x^2(1+\frac{2}{x})} \rightarrow 1$$

Derivatan mäter ändringstakt

1) Hastighet

$S(t)$: tillryggalagd sträcka

$\frac{S(t+h)-S(t)}{h}$, medelhastighet i tidsintervallet $[t, t+h]$

$S'(t)$: hastigheten i t

2) Marginalskatt

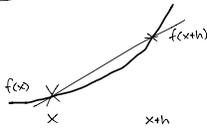
$S(k)$ = skatt att betala på k kronor

$S(k+h) - S(k)$ = skatt att betala på de sista h kronorna.

$\frac{S(k+h)-S(k)}{h}$ = Skatt/krona på sista h

$S'(k)$ marginalskatten

3) Tangenten

Kordans lutning: $\frac{f(x+h)-f(x)}{(x+h)-x} = \frac{f(x+h)-f(x)}{h}$, $h \rightarrow 0$ $f'(x)$ = tangentens lutning

4) Approximativa beräkningar i samband med mätfel

Lim $\frac{f(x+h)-f(x)}{h} = f'(x)$, om h är litet: $\frac{f(x+h)-f(x)}{h} \approx f'(x)$ $f(x+h) \approx f(x) + f'(x)h$

Ex

$$\begin{aligned} &(2,01)^2 \\ f(x) &= x^2 \\ f'(x) &= 2x \\ x &= 2 \end{aligned}$$

$$(2,01)^2 \approx 2^2 + 2 \cdot 2 \cdot 0,01 = 4,04$$

Exakt

$$(2,01)^2 = (2+0,01)^2 = 4 + 4 \cdot 0,01 + 0,01^2 = 4,0401$$

P6j

5. $16x^4 - 8x^2 + 1 = 0$

Sätt $x^2 = u$

$16u^2 - 8u + 1 = 0$

$u^2 - \frac{1}{2}u + \frac{1}{16} = 0$

$u = \frac{1}{4} \pm \sqrt{\frac{1}{16} - \frac{1}{16}}$

$u_1 = \frac{1}{4}$
 $u_2 = \frac{1}{4}$ } $x_{1,2} = \pm \sqrt{\frac{1}{4}} = \pm \frac{1}{2}$ dubbelrötter

Faktorisering av polynomet: $16x^4 - 8x^2 + 1 = 0$

$\Leftrightarrow 16(x - \frac{1}{2})(x + \frac{1}{2})^2$

7 $x^3 + 1 = 0$

$x^3 = -1$

$x = -1$ är en rot

$$\begin{array}{r} x^2 - x + 1 \\ x^3 + 1 \quad | x + 1 \\ \hline -(x^3 + x^2) \\ \hline -x^2 + 1 \\ \hline -(-x^2 - x) \\ \hline x + 1 \\ \hline -(x + 1) \\ \hline 0 \end{array}$$

$x^2 - x + 1$
 $x = \frac{1}{2} \pm \sqrt{\frac{1}{4} - \frac{1}{4}}$
 $x = \frac{1}{2} \pm \sqrt{\frac{3}{4}} = \frac{1}{2} \pm \sqrt{\frac{i\sqrt{3}}{2}}$

$x_1 = -1$
 $x_2 = \frac{1}{2} + \sqrt{\frac{i\sqrt{3}}{2}}$
 $x_3 = \frac{1}{2} - \sqrt{\frac{i\sqrt{3}}{2}}$

$x^3 + 1 = (x + 1)(x^2 - x + 1) = (x + 1)(x - \frac{1}{2} - \frac{i\sqrt{3}}{2})(x - \frac{1}{2} + \frac{i\sqrt{3}}{2})$

13j $\frac{x^3 - 1}{x^2 - 2}$

$$\begin{array}{r} x \\ x^3 - 1 \quad | x^2 - 2 \\ \hline -(x^3 - 2x) \\ \hline 2x - 1 \end{array}$$

$x + \frac{2x - 1}{x^2 - 2} = x + \frac{2x - 1}{(x - \sqrt{2})(x + \sqrt{2})} = x + \frac{A}{x - \sqrt{2}} + \frac{B}{x + \sqrt{2}} = x + \frac{A(x + \sqrt{2}) + B(x - \sqrt{2})}{(x - \sqrt{2})(x + \sqrt{2})} = \frac{(A + B)x + (A - B)\sqrt{2}}{(x - \sqrt{2})(x + \sqrt{2})}$

$A + B = 2$ $B = 2 - A$ $A = 1 + \frac{1}{2\sqrt{2}}$
 $(A - B)\sqrt{2} = -1$ $2A - 2 = \frac{1}{\sqrt{2}}$ $B = 2 - (1 + \frac{1}{2\sqrt{2}}) = 1 - \frac{1}{2\sqrt{2}}$

$\frac{x^3 - 1}{x^2 - 2} = x + (1 + \frac{1}{2\sqrt{2}}) \frac{1}{x - \sqrt{2}} + (1 - \frac{1}{2\sqrt{2}}) \frac{1}{x + \sqrt{2}}$

19j $x^2 + px + q = 0$

$x = \frac{-p \pm \sqrt{p^2 - 4q}}{2}$ vad händer om $D < 0$? $\Rightarrow x = \frac{-p}{2} \pm i\sqrt{|D|}$

Om $z = u + iv$, definierar vi konjugatet $\bar{z} = u - iv$

SATS

Om p är ett polynom med reella koefficienter och $p(z) = 0$ är även $p(\bar{z}) = 0$

SATS

$$z = x + iy, w = u + iv$$

$$\overline{z+w} = \bar{z} + \bar{w}$$

$$\overline{z \cdot w} = \bar{z} \cdot \bar{w}$$

Bevis

$$\overline{z+w} = \overline{x+iy+u+iv} = \overline{(x+u)+i(y+v)} = (x+u) - i(y+v)$$

$$\bar{z} + \bar{w} = x-iy + u-iv = (x+u) - i(y+v)$$

$$\overline{z \cdot w} = \overline{(x+iy)(u+iv)} = \overline{xu+iyu+ixv-yv} = xu-yv-i(yu+ixv)$$

$$\bar{z} \cdot \bar{w} = (x-iy)(u-iv) = xu-iyu-ixv-yv = xu-yv-i(yu+ixv)$$

Bevisa att $P(\bar{z}) = 0$

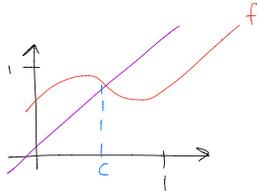
$$P(z) = a_n z^n + a_{n-1} z^{n-1} + \dots + a_2 z^2 + a_1 z + a_0 \quad a_k \in \mathbb{R}$$

$$\overline{P(z)} = \overline{a_n z^n + \dots + a_0} = \overline{a_n z^n} + \overline{a_{n-1} z^{n-1}} + \dots + \overline{a_2 z^2} + \overline{a_1 z} + \overline{a_0} = \overline{a_n} \overline{z^n} + \overline{a_{n-1}} \overline{z^{n-1}} + \dots + \overline{a_2} \overline{z^2} + \overline{a_1} \overline{z} + \overline{a_0} = a_n (\bar{z})^n + a_{n-1} (\bar{z})^{n-1} + \dots + a_1 \bar{z} + a_0 = P(\bar{z})$$

Om nu $P(z_0) = 0$ så är $P(\bar{z}_0) = \bar{0} = 0$

1.4 32)

$f: [0,1] \rightarrow [0,1]$ och är kontinuerlig. Då finns $c \in [0,1]$ s.a. $f(c) = c$

Bevis

Betrakta $g(x) = f(x) - x$

$$g(0) = f(0) - 0 \geq 0$$

$$g(1) = f(1) - 1 \leq 0$$

Antingen: $g(0) = 0$ (fix punkt)

$$g(0) > 0$$

då gäller antingen:

$$g(1) = 0 \text{ (fix punkt)}$$

$$f(1) = 1$$

eller:

$$g(0) > 0$$

$$g(1) < 0$$

Enligt satsen om mellanliggande värden

$$\exists c \text{ s.a. } g(c) = 0$$

$$f(c) = c \text{ (fix punkt)}$$

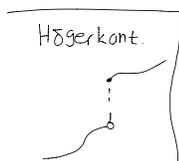
In mathematics, a **fixed point** (sometimes shortened to **fixpoint**, also known as an **invariant point**) of a **function** is an element of the function's **domain** that is mapped to itself by the function. A set of fixed points is sometimes called a **fixed set**. That is to say, c is a fixed point of the function $f(x)$ if and only if $f(c) = c$. This means $f(f(\dots f(c)\dots)) = f'(c) = c$, an important terminating consideration when recursively computing f . For example, if f is defined on the **real numbers** by

$$f(x) = x^2 - 3x + 4,$$

then 2 is a fixed point of f , because $f(2) = 2$.

34) f udda dvs. $f(x) = -f(x) \quad \forall x$ speciellt $x=0 \quad f(0) = -f(0), f(0) = 0$

Om f är högerkontinuerlig, dvs $\lim_{x \rightarrow a^+} f(x) = f(a)$ ($\lim_{x \rightarrow a^-} f(x)$, $\lim_{x \rightarrow a^+} f(x)$) $a=0$, så är f i själva verket kontinuerlig.

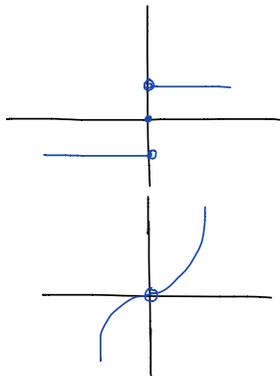
Högerkont.

Ty: Låt $x < 0$

$$\lim_{x \rightarrow 0^-} f(x) \underset{\text{Ty udda}}{=} \lim_{x \rightarrow 0^-} -f(x) = \lim_{y \rightarrow 0^+} -f(y) \underset{\text{Ty högerkont}}{=} -f(0) = 0$$

$$\text{Def sgn } x = \begin{cases} 1, & x > 0 \\ -1, & x < 0 \\ 0, & x = 0 \end{cases}$$

$$g(x) = x^2 \text{sgn } x = \begin{cases} x^2, & x > 0 \\ -x^2, & x < 0 \\ ?, & x = 0 \end{cases}$$

$$x = |x| \text{sgn } x$$

g blir kont om
 $g(0) = 0$ dvs. $\text{sgn } 0$ spelar ingen roll

Är g deriverbar i 0?
 Vi gissar att $g'(0) = 0$

Bevis

$$\left| \frac{g(x) - g(0)}{x} \right| = \left| \frac{g(x)}{x} \right| = \frac{x^2}{|x|} = |x| \rightarrow 0 \text{ när } x \rightarrow 0$$

Derivator

$$y = \arctan(\tan y) \quad \left(-\frac{\pi}{2} < y < \frac{\pi}{2}\right)$$

$$\frac{d}{dx}: 1 = \arctan'(\tan y) \tan' y = \arctan'(\tan y) \cdot \frac{1}{\cos^2 y}$$

$$\cos^2 y = \arctan'(\tan y)$$

$$\sin^2 y + \cos^2 y = 1$$

$$\frac{\sin^2 y}{\cos^2 y} + \frac{\cos^2 y}{\cos^2 y} = \frac{1}{\cos^2 y}$$

$$\tan^2 y + 1 = \frac{1}{\cos^2 y}$$

$$\arctan'(\tan y) = \cos^2 y = \frac{1}{\tan^2 y + 1} \quad \tan y = x \Rightarrow \arctan'(x) = \frac{1}{1+x^2}$$

$$y = \arcsin(\sin y)$$

$$\frac{d}{dx}: 1 = \arcsin'(\sin y) \cos y$$

$$\arcsin'(\sin y) = \frac{1}{\cos y} = \frac{1}{\sqrt{1-\sin^2 y}} \Rightarrow \arcsin'(x) = \frac{1}{\sqrt{1-x^2}}$$

Implicit derivering

Vad är tangenten till cirkeln $x^2 + y^2 = 4$ i punkten $(\sqrt{3}, 1)$?

Tänk att $y = y(x)$. Derivera med x .

$$2x + 2yy' = 0$$

$$y' = -\frac{2x}{2y} = -\frac{x}{y} = -\frac{\sqrt{3}}{1} \Rightarrow \text{Tangentens ekvation: } \sqrt{3}(x + \sqrt{3}) = (y - 1)$$

Explicit

$$y^2 = 4 - x^2$$

$$y = \sqrt{4 - x^2} = (4 - x^2)^{\frac{1}{2}}$$

$$y' = \frac{1}{2} (4 - x^2)^{-\frac{1}{2}} (-2x) = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{\sqrt{4 - x^2}} \cdot (-2x) = -\frac{x}{\sqrt{4 - x^2}}$$

Linjär approximation

$$f(x+h) - f(x) \approx f'(x)h$$

$$f(x+h) \approx f(x) + f'(x)h$$

Ex $\sin(47^\circ)$

$$= \sin\left(\frac{\pi}{4} + \frac{\pi}{80}\right) \approx \sin\frac{\pi}{4} + \cos\frac{\pi}{4} \cdot \frac{\pi}{80} = \frac{1}{\sqrt{2}} \left(1 + \frac{\pi}{80}\right)$$

Ex: Imp der

Besäm $\sin y$ där y är lösning till ekvationen $e^y = x + y$, $x = 2 \pm 0.001$

$$\sin y = \sin(y(x))$$

$$\frac{d}{dx} \sin(y(x)) = \cos(y(x)) y'(x)$$

$$\text{derivera } e^y = x + y \text{ med } x: e^y y' = 1 + y' \Leftrightarrow e^y y' - y' = 1 \Leftrightarrow y' = \frac{1}{e^y - 1}$$

$$\text{För } x=2 \text{ ger Matlab: } y = 1.1462$$

$$y' = 0.4659$$

$$\cos y = 0.4120$$

$$\sin y = 0.9112$$

$$\text{För } x = 2 \pm 0.01 \text{ får vi: } \sin y = 0.9112 \pm 0.01 \cdot 0.4659 \cdot 0.01 = 0.9112 \pm 0.001919$$

I teoretiska sammanhang ersätter man ofta linjapproximationen med medelvärdessatsen.

Medelvärdessatsen

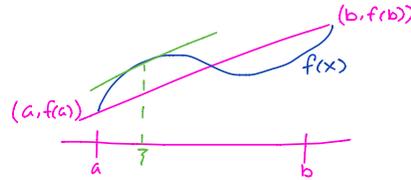
Antag att $f(x)$ är deriverbar på (a,b) och kontinuerlig på $[a,b]$. Då finns ξ , $a < \xi < b$, så $f(b) - f(a) = f'(\xi)(b-a)$

Jämförelsevis med lin.app: $f(b) \approx f(a) + f'(a)(b-a)$

Bevis

$$\frac{f(b)-f(a)}{b-a} = f'(\xi)$$

Lutning för linjen mellan ändpunkterna

Användning

Om $f'(x) = 0$ i $[a,b]$ är f konstant.

Bevis

$$\begin{aligned} \text{Tåg } x \in [a,b] \quad f(x) - f(a) &= f'(\xi)(x-a) = 0 \\ f(x) &= f(a) \quad \forall x \in [a,b] \end{aligned}$$

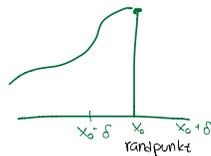
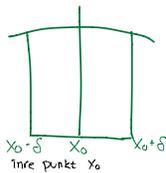
Om $f'(x) > 0$ i $[a,b]$ så är $f(b) > f(a)$

Bevis

$$f(b) - f(a) = f'(\xi)(b-a) > 0$$

Def

En funktion $f: D_f \rightarrow \mathbb{R}$ sägs ha lokalt maximum i punkten x_0 om $f(x_0) \geq f(x)$ för alla x i en omgivning $\{x: |x-x_0| < \delta\} \cap D_f$ för något δ

SATS

Om $f'(x_0)$ existerar i en inre maxpunkt/minpunkt så är $f'(x_0) = 0$

Ex

Bestäm max & min av $f(x) = x^3 - 3x + 3$ över $[-3, \frac{3}{2}]$

1. Inre punkter, stationära punkter ($f'(x) = 0$)

$$f'(x) = 3x^2 - 3$$

$$3x^2 - 3 = 0 \Leftrightarrow x^2 - 1 = 0 \Leftrightarrow x = \pm 1$$

2. Rändpunkter
 $-3, \frac{3}{2}$

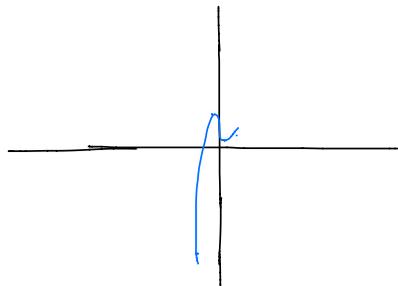
3. Jämför funktionsvärden.

$$f(-1) = 5 \quad \leftarrow \text{MAX}$$

$$f(1) = 1$$

$$f(-3) = -15 \quad \leftarrow \text{MIN}$$

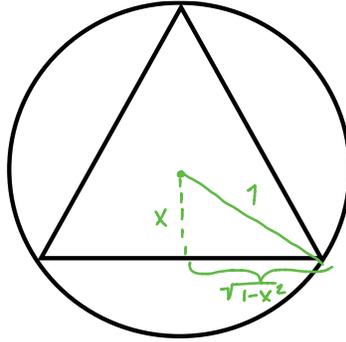
$$f(\frac{3}{2}) = \frac{15}{8} < 2$$

Ex

Hur stor är den största likbenta triangeln vilken kan skrivas in i en cirkel med radien 1?

Triangelns bas är $2\sqrt{1-x^2}$
 Triangelns höjd är $1+x$
 Triangelns area: $A(x) = \frac{2\sqrt{1-x^2}(1+x)}{2}$
 $= (1+x)\sqrt{1-x^2}$

$$A'(x) = 1\sqrt{1-x^2} + (1+x)\left(\frac{1}{2}(1-x^2)^{-\frac{1}{2}}(-2x)\right)$$

$$= \sqrt{1-x^2} - \frac{x(1+x)}{\sqrt{1-x^2}} = \frac{1-x^2-x(1+x)}{\sqrt{1-x^2}}$$

$$A'(x) = 0 \Leftrightarrow 1-x^2-x(1+x) = 0$$

$$1-x^2-x-x^2 = 0$$

$$2x^2+x-1 = 0$$

$$x^2 + \frac{x}{2} - \frac{1}{2} = 0$$

$$x = \frac{-\frac{1}{2} \pm \sqrt{\frac{1}{16} + \frac{8}{16}}}{2}$$

$$x = \frac{-\frac{1}{2} \pm \sqrt{\frac{9}{16}}}{2}$$

$$x = \frac{-\frac{1}{2} \pm \frac{3}{4}}{2} \Rightarrow \begin{cases} x_1 = \frac{-\frac{1}{2} + \frac{3}{4}}{2} \\ x_2 = \frac{-\frac{1}{2} - \frac{3}{4}}{2} = (-1) \end{cases}$$

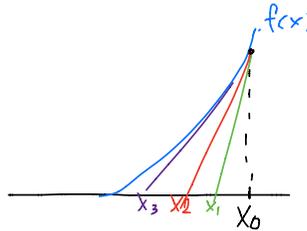
Detta måste vara ett maximum ty extremerna ger mindre triangel och $x=1$ ger area=0

$$A(0) = 1$$

$$A\left(\frac{1}{2}\right) = \frac{3}{2}\sqrt{1-\frac{1}{4}} = \frac{3}{4}\sqrt{3} > 1$$

Newton's metod för att lösa $f(x)=0$

Successivt förbättrade approximationer. x_0 som start

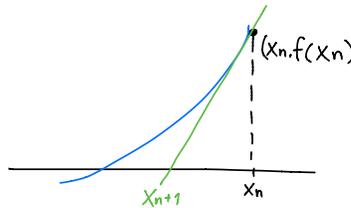

Iterationsformeln

Ekvationen för tangenten i $(x_n, f(x_n))$

$$y - f(x_n) = f'(x_n)(x - x_n)$$

den skär x-axeln i punkten $(x_{n+1}, 0)$

$$-f(x_n) = f'(x_n)(x_{n+1} - x_n)$$

$$\frac{-f(x_n)}{f'(x_n)} = x_{n+1} - x_n$$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)}$$

Logaritmisk derivering

$$\frac{d}{dx} \ln f(x) = \frac{1}{f(x)} \cdot f'(x) = \frac{f'(x)}{f(x)} \quad (\text{Logaritmiska derivatan av } f)$$

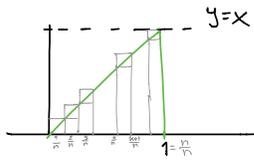
Användning

Låt x -värdena ändras med en faktor $d = \left(\frac{\Delta x}{x}\right)$. Linjär approximation ger då $f(x+dx) \approx f(x) + dx f'(x)$, ändringen i f är $(\approx dx f'(x))$, relativa ändringen i f i dx $\frac{f'(x)}{f(x)}$.

$$\frac{(fg)'}{fg} = \frac{f'g + fg'}{fg} = \frac{f'}{f} + \frac{g'}{g} \quad \log \text{ der}(fg) = \log \text{ der } f + \log \text{ der } g$$

P% ändring i f 's värde
 q% ändring i g 's värde
 ger $p+q$ i fg .

Ett färdigt sätt att räkna ut arean av en triangel.

Triangelns area = A

A kan approximeras med över- & undersummor.

$$\sum_{k=0}^{n-1} \frac{k}{n} \cdot \frac{1}{n} \leq A \leq \sum_{k=1}^n \frac{k}{n} \cdot \frac{1}{n} \Leftrightarrow \frac{1}{n^2} \sum_{k=1}^{n-1} k \leq A \leq \frac{1}{n^2} \sum_{k=1}^n k \Leftrightarrow \frac{(n-1)n}{2n^2} \leq A \leq \frac{n(n+1)}{2n^2} \Leftrightarrow$$

$$\frac{n^2-n}{2n^2} \leq A \leq \frac{n^2+n}{2n^2} \Leftrightarrow \frac{1}{2} - \frac{1}{2n} \leq A \leq \frac{1}{2} + \frac{1}{2n} \quad n \rightarrow \infty \Rightarrow \frac{1}{2} \leq A \leq \frac{1}{2}$$

2.3

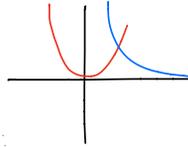
48. Kurvorna $y = x^2$ och $y = \frac{1}{\sqrt{x}}$ skär varandra i rät vinkel.

Kurvornas skärning: $y = x^2 = \frac{1}{\sqrt{x}}$

$$x^4 = \frac{1}{x}$$

$$x^5 = 1$$

$$x = 1 \quad (+ \text{komplex})$$

Kurvornas tangenter har koefficienter:

$$y' = 2x = 2 \quad \text{i } x=1$$

$$y' = -\frac{1}{2x^2} = -\frac{1}{2} \quad \text{i } x=1$$

Alt 1

Two lines with r.k. k_1, k_2 är $\perp$ om $k_1 \cdot k_2 = -1$. $2 \cdot -\frac{1}{2} = -1$

Alt 2

Riktningsektorena $(1, k)$ är $\perp$ ty $(1, 2) \cdot (1, -\frac{1}{2}) = 1 + 2(-\frac{1}{2}) = 0$

27

11. Ett klots radie ökar med 2%. Hur mycket ökar volymen?

$$V = \frac{4\pi}{3} \cdot r^3$$

$$V' = 4\pi r^2$$

Lm app

$$V(r + \frac{2}{100}r) \approx V(r) + V'(r) \cdot \frac{2}{100}r$$

$$\text{ökningen} \approx V' \cdot \frac{2}{100}r$$

$$\text{relativa ändringen: } \frac{1}{V(r)} \cdot V'(r) \cdot \frac{2}{100}r = \frac{4\pi r^2 \cdot 2 \cdot r}{4\pi r^3 \cdot 100} = \frac{2}{100}$$

Svar: 6%

4.1

3. En sten släpps i vatten och en cirkulär våg utbreder sig.

Hur fort växer arean innanför cirkeln när radien är 20cm och växer med 4 m/s?

$$\text{Arean } A(r) = \pi r^2$$

$$\frac{dA}{dt} = \frac{dA}{dr} \cdot \frac{dr}{dt} = 2\pi r \cdot r'$$

$$2\pi r \cdot r' = 2\pi \cdot 20 \cdot 4 = 160\pi \quad \frac{\text{cm}^2}{\text{s}}$$

4.8

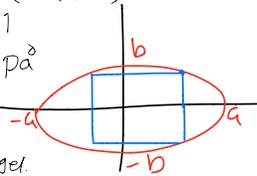
B) Ellips $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$ ($a > 0, b > 0$)

Punkten (x, y) på

ellipsen beskriver

en axellparallell

innskriven rektangel.

Dess area ^(rektangelns) är $2x \cdot 2y = 4xy$

$$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1 \Leftrightarrow \frac{y^2}{b^2} = 1 - \frac{x^2}{a^2} \Leftrightarrow y^2 = b^2 \left(1 - \frac{x^2}{a^2}\right) \Leftrightarrow y = -\sqrt{b^2 \left(1 - \frac{x^2}{a^2}\right)}, \text{ antag } x, y > 0$$

$$A(x) = 4x \cdot b \sqrt{1 - \frac{x^2}{a^2}} = 4x \cdot \frac{b}{a} \sqrt{a^2 - x^2}$$

$$A'(x) = \frac{4b}{a} \left(\sqrt{a^2 - x^2} + x \frac{1}{2} (a^2 - x^2)^{-\frac{1}{2}} \cdot (-2x) \right) = \frac{4b}{a} \left(\sqrt{a^2 - x^2} - \frac{x^2}{\sqrt{a^2 - x^2}} \right) = \frac{4b}{a} \cdot \frac{a^2 - 2x^2}{\sqrt{a^2 - x^2}}$$

$$\begin{aligned} A'(x) &= 0 \text{ för } a^2 - 2x^2 = 0 \\ a^2 &= 2x^2 \\ x^2 &= \frac{a^2}{2} \\ x &= \pm \frac{a}{\sqrt{2}} \end{aligned}$$

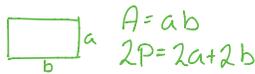
Anmärkning

Ellipsens area är πab

Detta är maximum ty extremerna har arean 0.

$$A\left(\frac{a}{\sqrt{2}}\right) = 4 \cdot \frac{b}{a} \cdot \frac{a}{\sqrt{2}} \cdot \sqrt{a^2 - \frac{a^2}{2}} = 4 \cdot \frac{b}{\sqrt{2}} \cdot \frac{a}{\sqrt{2}} = 2ab$$

8] Finn den största rektangeln med given omkrets

$$A = ab$$

$$2P = 2a + 2b$$

$$a + b = P$$

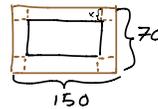
$$b = P - a$$

$$A(a) = a(P - a) = aP - a^2$$

$$A'(a) = P - 2a$$

$$A'(a) = 0 \Leftrightarrow P = 2a \Leftrightarrow a = \frac{P}{2}, b = P - \frac{P}{2} = \frac{P}{2} = a, \text{ rektangeln är en kvadrat.}$$

18] Vi gör en låda av ett rektangulärt stycke wellapp.

Maximera volymen.

Lådans volym

$$V(x) = (150 - 2x)(70 - 2x)x = 10500x - 440x^2 + 4x^3$$

$$V'(x) = 10500 - 880x + 12x^2$$

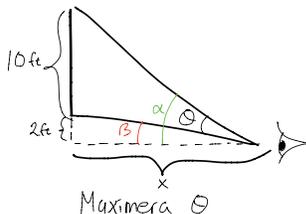
$$V'(x) = 0 \Leftrightarrow x^2 - \frac{880x}{12} + \frac{10500}{12} = 0 \Leftrightarrow x^2 - \frac{220}{3}x + 875 = 0 \Leftrightarrow x = \frac{110}{3} \pm \sqrt{\left(\frac{110}{3}\right)^2 - 875} = \frac{110}{3} \pm \frac{65}{3} \quad x = \left\{ 15, 2 \times 58 \frac{1}{3} \right\} \text{ kan}$$

inte dras ifrån 70. $\Rightarrow x = 15$.

Extremerna $x = 0$ och $x = 35$ ger båda volym = 0

$$V(15) = 72000 \text{ cm}^3$$

46,

$$\theta = \arctan \frac{12}{x} - \arctan \frac{2}{x}$$

$$\theta' = \frac{1}{1 + \left(\frac{12}{x}\right)^2} \left(-\frac{12}{x^2}\right) - \frac{1}{1 + \left(\frac{2}{x}\right)^2} \left(-\frac{2}{x^2}\right) = \frac{-12}{x^2 + 144} + \frac{2}{x^2 + 4} = \frac{-12(x^2 + 4) + 2(x^2 + 144)}{(x^2 + 144)(x^2 + 4)} = \frac{240 - 10x^2}{(x^2 + 144)(x^2 + 4)}$$

$$\theta' = 0 \text{ för } 240 - 10x^2 = 0$$

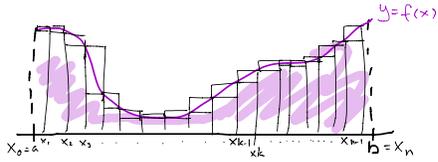
$$240 = 10x^2$$

$$x^2 = 24$$

$$x = \pm 2\sqrt{6} \approx 4,9$$

$$\text{Optimalt } \theta = 45,6^\circ$$

Integraler

$a = x_0 < x_1 < x_2 < \dots < x_{k-1} < x_k < \dots < x_{n-1} < x_n = b$
 Låt m_k och M_k vara tal så: $m_k \leq f(x) \leq M_k$ för $x_{k-1} \leq x \leq x_k$
 Definiera översumman
 $U(f,n) = \sum_{k=1}^n M_k(x_k - x_{k-1})$
 Undersumman
 $L(f,n) = \sum_{k=1}^n m_k(x_k - x_{k-1})$

Def

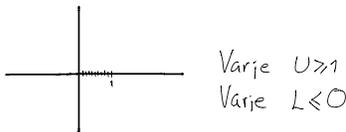
Om det finns precis ett tal I som är $\geq$ alla undersumman och $\leq$ alla översumman så kallas f integrabel (integrerbar) och $I = \int_a^b f(x) dx$.

Sats

Om f är begränsad och styckvis kontinuerlig är f integrabel. f kan även approximeras godtyckligt väl med en så kallad Riemannsumma: $\sum_{k=1}^n f(c_k)(x_k - x_{k-1})$, $x_{k-1} < c_k < x_k$

Ex på icke integrabel funktion

Dirichletfunktionen $d(x): [0,1] \rightarrow \mathbb{R}$ $d(x) = \begin{cases} 1, & x \in \mathbb{Q} \\ 0, & x \notin \mathbb{Q} \end{cases}$

Sats

- $\int_a^b c f(x) + d g(x) = c \int_a^b f(x) + d \int_a^b g(x)$
- $\int_a^b f(x) dx + \int_a^b g(x) dx = \int_a^b (f(x) + g(x)) dx$
- $|\int_a^b f(x) dx| \leq \int_a^b |f(x)| dx$, triangulärlinjen

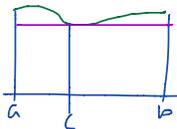
Sats Integralkalkylens huvudsats

Låt f vara en kontinuerlig funktion och $F(x) = \int_a^x f(t) dt$, då är $F' = f$

För beviset behöver vi:

Integralkalkylens medelvärdesats

f kontinuerlig på $[a,b]$, då finns ett $c \in [a,b]$ så $\int_a^b f(x) dx = f(c)(b-a)$

Bevis

Låt $M = \max_{x \in [a,b]} f(x)$
 $m = \min_{x \in [a,b]} f(x)$
 $m \leq f(x) \leq M$

$$\int_a^b m dx \leq \int_a^b f(x) dx \leq \int_a^b M dx \Leftrightarrow m(b-a) \leq \int_a^b f(x) dx \leq M(b-a) \Leftrightarrow m \leq \frac{\int_a^b f(x) dx}{b-a} \leq M$$

Såtsen om mellanliggande värden ger $\exists c$ så $f(c) = \frac{\int_a^b f(x) dx}{b-a}$

Bevis av huvudsatsen

$$\frac{F(x+h)-F(x)}{h} = \frac{1}{h} \left(\int_a^{x+h} f(t) dt - \int_a^x f(t) dt \right) = \frac{1}{h} \int_x^{x+h} f(t) dt = [\text{Mv-satsen}] = \frac{1}{h} f(c) \text{ (Mv-satsen)} = f(c) \rightarrow f(x) \quad \text{när } h \rightarrow 0$$

Övning: Fullborda beviset.

Föreläsning

Låt G vara en primitiv funktion till f , dvs. $G' = f$
 Då är $\int_a^b f(t) dt = G(b) - G(a)$

Bevis

$$\frac{d}{dx}(F-G) = f-f = 0$$

$$F-G = C \quad (\text{konstante})$$

$$G = F - C$$

$$G(b) - G(a) = F(b) - C - (F(a) - C) = F(b) - F(a) = F(b) - F(a) = \int_a^b f(t) dt$$

Ex

$$\int x e^x dx = \frac{x}{2} e^x \Big|_0^1 = \frac{1}{2} e^1 - \left(\frac{0}{2} e^0 \right) = \frac{1}{2} e^1 - 0 = \frac{1}{2} e$$

$$\frac{d}{dx} \int_0^x \sin^2 t dt = \sin^2 x$$

$$\frac{d}{dx} \int_0^x e^t dt = \frac{d}{dx}(F(x) - F(0)) = F'(x) \cdot 1 - F'(0) = e^x \cdot 1 - e^0 = e^x - 1$$

↑
deriva

Primitiva funktioner

$$\int \frac{1}{1+x^2} dx = \arctan x + C$$

$$\int \frac{1}{\sqrt{1-x^2}} dx = \arcsin x + C$$

$$\int \frac{1}{x} dx = \ln|x| + C, \quad \text{t.s. } \ln|x| = \begin{cases} \ln(x), & x > 0 \\ \ln(-x), & x < 0 \end{cases} \quad \frac{d}{dx} \ln|x| = \begin{cases} \frac{1}{x}, & x > 0 \\ \frac{1}{x(-1)} = -\frac{1}{x}, & x < 0 \end{cases}$$

Partiell integration

$$(fg)' = f'g + fg' \Leftrightarrow f'g = (fg)' - fg' \Leftrightarrow \int f'g dx = fg - \int fg' dx$$

Byt beteckningar

$$\int fg dx = Fg - \int Fg' dx$$

Ex

$$\int_0^1 x \sin x dx = (-\cos x)x - \int (-\cos x) \cdot 1 dx = -x \cos x + \sin x + C$$

$$\int_0^1 x^2 e^x dx = e^x x^2 - \int e^x 2x dx = e^x x^2 - (e^x 2x - \int e^x 2 dx) = e^x x^2 - 2x e^x + 2e^x + C$$

Ex. Partiell integration

$$\int x^3 \ln x \, dx = \frac{x^4}{4} \ln x - \int \frac{x^4}{4} \cdot \frac{1}{x} \, dx = \frac{x^4}{4} \ln x - \int \frac{x^3}{4} \, dx = \frac{x^4}{4} \ln x - \frac{x^4}{16} + C$$

$$\int \ln x \, dx = \int 1 \cdot \ln x \, dx = x \ln x - \int x \cdot \frac{1}{x} \, dx = x \ln x - \int 1 \, dx = x \ln x - x + C$$

$$\int \arctan x \, dx = \int 1 \cdot \arctan x \, dx = x \arctan x - \int x \cdot \frac{1}{1+x^2} \, dx = x \arctan x - \frac{1}{2} \int \frac{2x}{1+x^2} \, dx = x \arctan x - \frac{1}{2} \ln|1+x^2| + C$$

for alle $f(x) = 2x = (x^2)'$

$$\int \tan x \, dx = \int \sin x \cdot \frac{1}{\cos x} \, dx = -\cos x \cdot \frac{1}{\cos x} - \int -\cos x \cdot \frac{-1}{\cos^2 x} \cdot \sin x \, dx = -1 + \frac{\sin x}{\cos x} \, dx = -1 + \int \tan x \, dx$$

Däligt

$$\int \tan x \, dx = -\ln|\cos x| \quad \text{ty, } \frac{d}{dx}(-\ln|\cos x|) = \frac{-1}{\cos x} \cdot -\sin x = \frac{\sin x}{\cos x} = \tan x$$

Formeln för variabelomvandling.

Variabelsubstitution

Kedjeregeln ger $\frac{d}{dx}(G(y(x))) = G'(y(x)) \cdot y'(x) = g(y) \frac{dy}{dx}$, integrering map x ger: $G(y(x)) = \int g(y) \frac{dy}{dx} \, dx = \int g(y) \, dy$

Ex

$$\int 2x \cdot \sin x^2 \, dx = \left[\begin{matrix} u=x^2 \\ \frac{du}{dx}=2x \Rightarrow dx=\frac{du}{2x} \end{matrix} \right] = \int \sin u \, du = -\cos u + C = -\cos x^2 + C$$

$$\int x \sqrt{1-x^2} \, dx = \left[\begin{matrix} 1-x^2 = t \\ \frac{d}{dx}(1-x^2) = -2x \Rightarrow dx = \frac{dt}{-2x} \end{matrix} \right] = -\frac{1}{2} \int \sqrt{t} \, dt = -\frac{1}{2} \int t^{\frac{1}{2}} \, dt = -\frac{1}{2} \cdot \frac{t^{\frac{3}{2}}}{\frac{3}{2}} \Big|_0^1 = -\frac{1}{3}$$

$= -2(x dx), x dx = \frac{dt}{2}$

$$\int \sin^2 x \cdot \cos x \, dx = \left[\begin{matrix} \sin x = t \\ \frac{d}{dx} \sin x = \cos x \Rightarrow dx = \frac{dt}{\cos x} \end{matrix} \right] = \int t^2 \, dt = \frac{t^3}{3} + C = \frac{\sin^3 x}{3} + C$$

$$\int \sin^3 x \cdot \cos^2 x \, dx = \int \sin^2 x \cdot \cos^2 x \cdot \sin x \, dx = \int \sin^2 x (1-\sin^2 x) \cos^2 x \, dx = \int \sin^2 x \cos^2 x \, dx - \int \sin^4 x \cos^2 x \, dx$$

$\left[\begin{matrix} \sin x = t \\ \frac{d}{dx} \sin x = \cos x \Rightarrow dx = \frac{dt}{\cos x} \end{matrix} \right]$

$$\int_0^{\frac{\pi}{2}} \sqrt{1-x^2} \, dx = \left[\begin{matrix} x = \sin t \\ \frac{dx}{dt} = \cos t \end{matrix} \right] = \int_0^{\frac{\pi}{2}} \sqrt{1-\sin^2 t} \cos t \, dt = \int_0^{\frac{\pi}{2}} |\cos t| \cos t \, dt = \int_0^{\frac{\pi}{2}} \cos^2 t \, dt = \int_0^{\frac{\pi}{2}} \frac{1+\cos 2t}{2} \, dt = \frac{t}{2} + \frac{\sin 2t}{4} \Big|_0^{\frac{\pi}{2}} = \frac{\pi}{4} + \frac{\sqrt{3}}{4} - \frac{\pi}{4} = \frac{\sqrt{3}}{4}$$

TIPS

$$x = a \sin t, \sqrt{a^2 - a^2 \sin^2 t} = a \sqrt{1 - \sin^2 t}$$

$$\sqrt{a^2 - x^2} \rightarrow a \sqrt{1 - \left(\frac{x}{a}\right)^2}, \frac{x}{a} = \sin t, \sin^2 t + \cos^2 t = 1 \rightarrow \sqrt{a^2 - x^2}, x = a \tan t, \dots$$

$$\frac{\sin^2 t}{\cos^2 t} + 1 = \frac{1}{\cos^2 t}$$

$$\tan^2 t + 1 = \frac{1}{\cos^2 t}$$

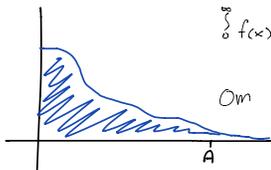
Ex

$$\int \frac{e^x + e^{-x}}{e^x - e^{-x}} \, dx = \left[\begin{matrix} u = e^x - e^{-x} \\ \frac{du}{dx} = e^x + e^{-x} \end{matrix} \right] = \int \frac{du}{u} = \ln|u| + C = \ln|e^x - e^{-x}| + C$$

$$\left. \begin{matrix} t^2: A+B=1 \\ t^1: A+B=2 \end{matrix} \right\} \begin{matrix} 2B=3, A=\frac{3}{2} \\ B=-\frac{1}{2} \end{matrix} \quad \int \frac{1}{2} \frac{1}{t+1} + \frac{3}{2} \frac{1}{t-1} \, dt = \frac{1}{2} \ln|t+1| + \frac{3}{2} \ln|t-1| + C = \frac{1}{2} \ln|e^x+1| + \frac{3}{2} \ln|e^x-1| + C$$

Arean av begränsade områden Generaliserade (improper) integraler

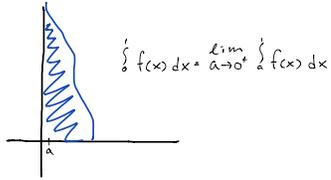
Typ 1:

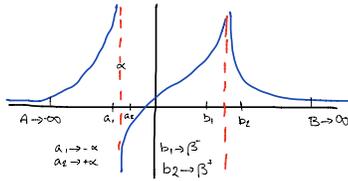
$$\int_0^a f(x) \, dx = \lim_{A \rightarrow \infty} \int_0^A f(x) \, dx$$

Om gränsvärdet existerar kallas integralen konvergent, om inte divergent.

Typ 2:

Blandad:

Ex

$\int_a^{\infty} x^p dx$ är konvergent $\Leftrightarrow p > 1$

$\int_0^a x^p dx$ är konvergent $\Leftrightarrow p < 1$

Bevis

$\int_a^{\infty} x^p dx = \int_a^b x^p dx = \frac{x^{p+1}}{p+1} \Big|_a^b = \frac{1}{p+1} b^{p+1} - \frac{1}{p+1} a^{p+1} \rightarrow \infty$ om $p < 1$, $\rightarrow \frac{1}{p+1}$ om $p > 1$

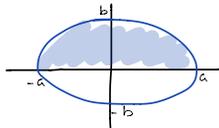
Om inte $p=1$: $\int_a^{\infty} \frac{1}{x} dx = \ln|x| \Big|_a^{\infty} = \ln A \rightarrow \infty$ om $A \rightarrow \infty$

$\int_0^a x^p dx = \frac{x^{p+1}}{p+1} \Big|_0^a = \frac{1}{p+1} \cdot \frac{a^{p+1}}{p+1} \rightarrow \left\{ \frac{1}{p+1}, p < 1 \right.$

$\left. \infty, p > 1 \right.$
 $p=1: \int_0^a \ln x dx = -\ln a \rightarrow \infty, a \rightarrow 0$

Arean av en ellips

$$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$$

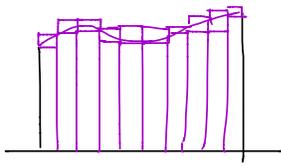
$$\frac{y^2}{b^2} = 1 - \frac{x^2}{a^2}$$

$$y = \pm b \sqrt{1 - \frac{x^2}{a^2}}$$

$$\text{Arean} = 2 \int_0^a b \sqrt{1 - \frac{x^2}{a^2}} dx = 2b \int_0^a \frac{1}{a} \sqrt{a^2 - x^2} dx = \frac{2b}{a} \int_0^a \sqrt{a^2 - x^2} dx = \frac{2b}{a} \cdot \frac{1}{2} \cdot \pi a^2 = \pi ab$$

arean av
en halvcirkel

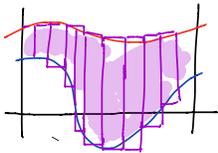
Hur man beräknar

Numeriska metoder

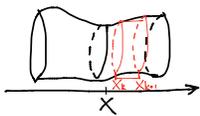
1. Rektangelregeln (mittpunktsregeln) $\int_a^b f(x) dx \approx \sum f\left(\frac{x_k + x_{k+1}}{2}\right) (x_k - x_{k+1})$
2. Trapetsregeln $\int \frac{f(x_k) + f(x_{k+1})}{2} (x_k - x_{k+1})$
3. Simpsons formel (Den MATLAB kör)

Area

$$\text{Area} \approx \sum (f(x_k) - g(x_k)) (x_k - x_{k+1}) \approx \int (f(x) - g(x)) dx$$

Volym (Skivformeln)

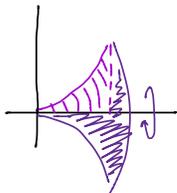

Tvårsnittsarea $A(x)$

$$\text{Volymen} \approx \sum A(x_k) (x_{k+1} - x_k), \text{ detta är Riemannsumman till } \int A(x) dx$$

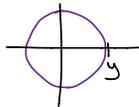
Ex

Ett område i planet begränsas av $y = x^2$, $y = 0$ och $x = 1$. Detta roteras kring x-axeln. Bestäm volymen.

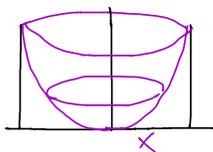
$$A(x) = \pi y^2 = \pi (x^2)^2 = \pi x^4$$

$$\text{Volymen blir: } \int_0^1 \pi x^4 dx = \pi \left[\frac{x^5}{5} \right]_0^1 = \frac{\pi}{5}$$

Ex

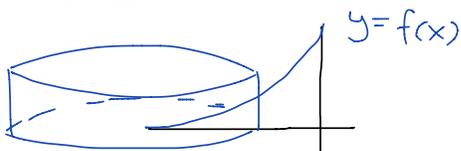
Samma område kring y-axeln.

$$A(y) = \pi r^2 = \pi x^2 = \pi y$$

$$\text{Volymen} = \int_0^1 A(y) dy = \int_0^1 \pi y dy = \pi y \left[\frac{y}{2} \right]_0^1 = \pi \cdot \frac{1}{2} = \frac{\pi}{2}$$

Rörformeln

Rotationskroppen tänks uppbyggd av tunna cylindriska skal.

$$2\pi x y$$

$$\text{Volymen} \approx \sum 2\pi x_k y_k (x_{k+1} - x_k), \text{ Riemannsumma till: } \int 2\pi x y dx$$

Rotation kring Y-axeln

$$\int_0^1 2\pi xy \, dx = \int_0^1 2\pi x^2 \, dx = \int_0^1 2\pi x^2 \, dx = \frac{2\pi x^3}{3} \Big|_0^1 = \frac{2\pi}{3}$$

x-axeln

$$\int_0^1 2\pi y(1-x) \, dy = \int_0^1 2\pi y(1-y^2) \, dy = \int_0^1 2\pi y - 2\pi y^3 \, dy = 2\pi \left(\frac{y^2}{2} - \frac{2y^4}{5} \right) \Big|_0^1 = 2\pi \left(\frac{1}{2} - \frac{2}{5} \right) = \frac{2\pi}{5}$$

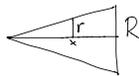
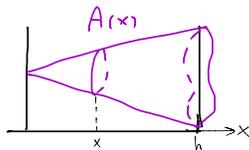
Volymen av en kon

Def

En kon har en spets och en generatrix, och består av alla linjer genom spetsen och en punkt i generatrixen.

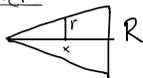

Ex

$$\frac{r}{x} = \frac{R}{h} \Rightarrow r = \frac{Rx}{h} \Rightarrow A(x) = \pi \frac{R^2 x^2}{h^2}$$

Pyramid

$$r = \frac{Rx}{h}$$

$$A(x) = 2r^2 = 4r^2 = \frac{4R^2 x^2}{h^2}$$

Allmän kon

$$\frac{l}{x} = \frac{h}{h} \Rightarrow l = \frac{Lx}{h}$$

Karakteriska längder

KL står i förhållande $\frac{l}{L} = \frac{x}{h}$ areorna i $(\frac{l}{L})^2 = \frac{x^2}{h^2}$

Om vi kallar bottenareorna $A(h)$ så har vi: $A(x) = \frac{x^2}{h^2} A(h)$

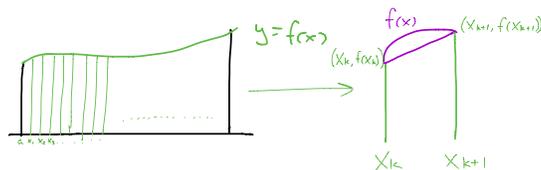
$$\int_0^h A(x) \, dx = \int_0^h \frac{x^2}{h^2} A(h) \, dx = \frac{A(h)}{3h^2} \int_0^h x^2 \, dx = \frac{A(h)}{3h^2} \cdot \frac{h^3}{3} = \frac{A(h)h}{3}$$

Volymen av ett klot

Ett klot kan förs genom att rotera $y = \sqrt{R^2 - x^2}$ genom x-axeln. Skivformeln ger: $V = \int_0^R \pi y^2 \, dx = \pi \int_0^R (R^2 - x^2) \, dx = \pi \left(R^2 x - \frac{x^3}{3} \right) \Big|_0^R = \pi \left(R^3 - \frac{R^3}{3} \right) = \frac{4\pi}{3} R^3$

Längden av en kurva

$y = f(x)$, $a \leq x \leq b$

Längden av kurvan kan approximeras med polygon.

$$\sum_{k=0}^{n-1} \sqrt{(x_{k+1} - x_k)^2 + (f(x_{k+1}) - f(x_k))^2} = \left[\text{metodev. Sazon} \right] = \sum_{k=0}^{n-1} \sqrt{(x_{k+1} - x_k)^2 + (f(\xi_k) - f(x_k))^2} = \sum_{k=0}^{n-1} \sqrt{(x_{k+1} - x_k)^2 + (f'(\xi_k))^2} =$$

$$\sum_{k=0}^{n-1} (x_{k+1} - x_k) \sqrt{1 + (f'(\xi_k))^2}, \text{ Riemannsumma till } \int_a^b \sqrt{1 + f'(x)^2} \, dx$$

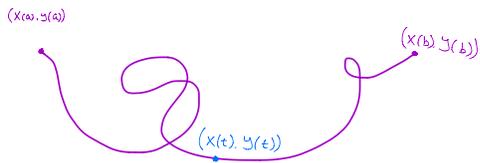
Ex

$$y = \ln x - \frac{x^2}{8} \quad 4 < x < 8$$

$$\frac{dy}{dx} = \frac{1}{x} - \frac{2x}{8} = \frac{1}{x} - \frac{x}{4}$$
$$\int_4^8 \sqrt{1 + \left(\frac{1}{x} - \frac{x}{4}\right)^2} dx = \int_4^8 \sqrt{1 + \frac{1}{x^2} - \frac{x}{2} + \frac{x^2}{16}} dx = \int_4^8 \sqrt{\frac{1}{x^2} + \frac{1}{2} + \frac{x^2}{16}} dx = \int_4^8 \sqrt{\left(\frac{1}{x} + \frac{x}{4}\right)^2} dx = \int_4^8 \left(\frac{1}{x} + \frac{x}{4}\right) dx = \ln x + \frac{x^2}{8} \Big|_4^8 = \ln 8 + 8 - \ln 4 - 4 = \ln 2 + 6$$

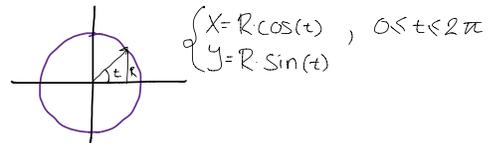
Kurvor, allmänt

Parametriserade kurvor.

Ex

Cirkeln

Gör en indelning av kurvan: $a = t_0 < t_1 < t_2 \dots < t_n < b$

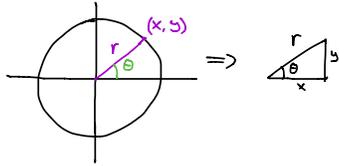
$$\text{Kurvans längd} \approx \sum_{k=0}^{n-1} \sqrt{(X(t_{k+1}) - X(t_k))^2 + (Y(t_{k+1}) - Y(t_k))^2} = \dots \approx$$

$$\int_a^b \sqrt{(x'(t))^2 + (y'(t))^2} dt$$

Ex

Längden av en cirkelbåge, cirkeln $x^2 + y^2 = r^2$

Parametriseras:

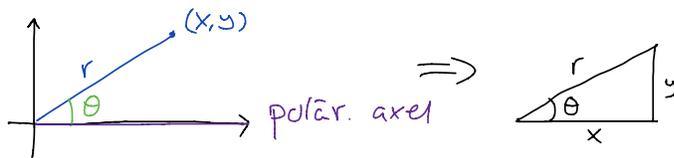
Längden av en båge:

$$\begin{aligned} X &= -r \sin \theta \\ Y &= r \cos \theta \\ L &= \int_a^b \sqrt{(-r \sin \theta)^2 + (r \cos \theta)^2} d\theta \\ &= \int_a^b \sqrt{r^2 \sin^2 \theta + r^2 \cos^2 \theta} d\theta \\ &= \int_a^b \sqrt{r^2} d\theta \\ &= r \int_a^b d\theta \\ &= r(\theta_2 - \theta_1) \end{aligned}$$

Hela cirkeln: $0 \leq \theta \leq 2\pi$

$$r(2\pi - 0) = 2\pi r$$

Polära koordinater

$$\begin{aligned} y &= r \sin \theta \\ x &= r \cos \theta \end{aligned}$$

Logaritmisk spirad: $r = e^{-\theta}$

Längden av bågen: $0 \leq \theta \leq 2\pi$

$$\begin{aligned} x &= r \cos \theta = e^{-\theta} \cos \theta \\ y &= r \sin \theta = e^{-\theta} \sin \theta \end{aligned}$$

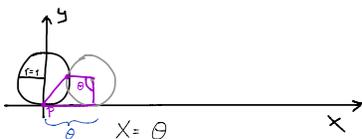
$$X' = -e^{-\theta} \cos \theta - e^{-\theta} \sin \theta$$

$$Y' = -e^{-\theta} \sin \theta + e^{-\theta} \cos \theta$$

$$\begin{aligned} L &= \int_0^{2\pi} \sqrt{(e^{-\theta} \cos \theta - e^{-\theta} \sin \theta)^2 + (e^{-\theta} \sin \theta + e^{-\theta} \cos \theta)^2} d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} \sqrt{e^{-2\theta} \cos^2 \theta + 2e^{-2\theta} \cos \theta \sin \theta + e^{-2\theta} \sin^2 \theta + 2e^{-2\theta} \sin \theta \cos \theta + e^{-2\theta} \cos^2 \theta} d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} \sqrt{e^{-2\theta} (\cos^2 \theta + \sin^2 \theta + \cos^2 \theta + \sin^2 \theta)} d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} e^{-\theta} \sqrt{2} d\theta \\ &= -\sqrt{2} \cdot e^{-\theta} \Big|_0^{2\pi} \\ &= \sqrt{2} (-e^{-2\pi} + e^0) \\ &= \sqrt{2} (1 - e^{-2\pi}) \end{aligned}$$

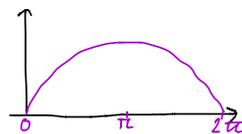
Cyklöiden

Den kurva en punkt på en cirkel beskriver om cirkeln rullar på en linje.

$$\begin{cases} X = \theta - \sin \theta \\ Y = 1 - \cos \theta \end{cases}$$

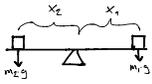
Längden av bågen $0 \leq \theta \leq 2\pi$:

$$\begin{aligned} X &= 1 - \cos \theta \\ Y &= \sin \theta \\ L &= \int_0^{2\pi} \sqrt{(1 - \cos \theta)^2 + (\sin \theta)^2} d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} \sqrt{1 - 2\cos \theta + \cos^2 \theta + \sin^2 \theta} d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} \sqrt{2 - 2\cos \theta} d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} \sqrt{4 \frac{1 - \cos \theta}{2}} d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} \sqrt{4 \sin^2 \frac{\theta}{2}} d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} 2 |\sin \frac{\theta}{2}| d\theta \\ &= \int_0^{2\pi} 2 \sin \frac{\theta}{2} d\theta \\ &= 2 \cdot \cos(\frac{\theta}{2}) \Big|_0^{2\pi} \\ &= 4(-\cos \pi - (-\cos(0))) \\ &= 4(1 + 1) = 8 \end{aligned}$$

Tyngdpunkten av en rak stång

1. Gångbräda

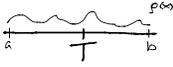
jämavikt: $x_1 m_1 = x_2 m_2$

Fler tyngder:

jämavikt: $\sum x_i m_i = \sum y_i n_i$

Kontinuerlig fördelning:

$g(x)$ en massfördelning (kg/m)

Massan nära x påverkar vridmomentet med $(x-T)g(x)dx$

Villkoret för jämvikt: Lika moment vänster som höger kring tyngdpunkten T.

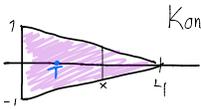
$$\int_a^T (T-x)g(x)dx = \int_T^b (x-T)g(x)dx$$

$$\begin{aligned} 0 &= \int_a^T (T-x)g(x)dx + \int_T^b (x-T)g(x)dx \\ &= \int_a^T (x-T)g(x)dx + \int_T^b (x-T)g(x)dx \\ &= \int_a^b (x-T)g(x)dx \\ &= \int_a^b xg(x)dx - T \int_a^b g(x)dx \\ &= \int_a^b xg(x)dx - T \int_a^b g(x)dx \Rightarrow T = \frac{\int_a^b xg(x)dx}{\int_a^b g(x)dx} \end{aligned}$$

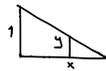
Tvåte massan

Ex

Tyngdpunkten för en triangel

Konstant densitet $g = \frac{kg}{m^2}$

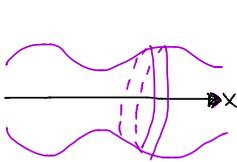
$$\frac{y}{1} = \frac{x-x}{4} = 1 - \frac{x}{4}$$

$$g(x) = 2(1 - \frac{x}{4})g$$

$$\text{Tyngdpunkten är } (T, 0) \text{ där } T = \frac{\int_0^1 x \cdot 2(1 - \frac{x}{4})g dx}{g \cdot \text{Area}} = \frac{1}{2 \cdot \frac{1}{2}} \int_0^1 2x - \frac{x^2}{2} dx = \frac{1}{1} \left[x^2 - \frac{x^3}{6} \right]_0^1 = \frac{1}{1} \left(1 - \frac{1}{6} \right) = \frac{5}{6}$$

Rotationsyta

$y=f(x)$ roteras kring x-axeln, vilken area har den buktiga ytan?

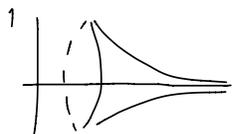

Tänks beträ av band: $P = 2\pi f(x)$

$$\text{Area} = \int 2\pi f(x) ds = \int 2\pi f(x) \sqrt{1+(f'(x))^2} dx$$

Ex

Kurvan $y = \frac{1}{x}$, $x > 1$ roteras kring x-axeln

$$\text{Volymen (Skivformeln)} = \int \pi \frac{1}{x^2} dx = -\pi \frac{1}{x} \Big|_1^{\infty} = 0 + \frac{\pi}{1} = \pi$$

$$\text{Area: } \int 2\pi \frac{1}{x} \sqrt{1 + \left(-\frac{1}{x^2}\right)^2} dx = \int 2\pi \frac{1}{x} \sqrt{1 + \frac{1}{x^4}} dx > \int \frac{2\pi}{x} dx = \infty$$

35

$I_n = \int \frac{1}{(x^2+a)^n} dx$ Rationella funktioner $\Rightarrow$ Partialbråk. $\frac{1}{x-a} \Rightarrow \ln|x-a|$

Specialfall $a=1$ Det allmänna fallet klaras sen med variabelsub: $\frac{x}{a} = t$

$$\frac{1}{(x-a)^n} \Rightarrow \frac{1}{(x-a)^{n-1}} \cdot \frac{1}{x-a}$$

$$\frac{1}{a^2+x^2} \Rightarrow \frac{1}{2} \ln(a^2+x^2)$$

$$\frac{x}{(a^2+x^2)^n} \Rightarrow \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{n-1} \ln(a^2+x^2)^{n-1}$$

$$\frac{1}{a^2+x^2} \Rightarrow \arctan\left(\frac{x}{a}\right) \cdot \frac{1}{a}$$

$$I_{n-1} = \int \frac{1}{(x^2+1)^{n-1}} dx = \left[\frac{\text{part}}{\text{int}} \right] = \frac{x}{(x^2+1)^{n-1}} - \int \frac{x(1-n)2x}{(x^2+1)^n} dx$$

$$= \frac{x}{(x^2+1)^{n-1}} + 2(n-1) \int \frac{x}{(x^2+1)^n} dx = \frac{x}{(x^2+1)^{n-1}} + 2(n-1) \int \frac{1}{(x^2+1)^n} dx - \int \frac{1}{(x^2+1)^n} dx$$

$$I_{n-1} = \frac{x}{(x^2+1)^{n-1}} + 2(n-1) I_{n-1} - 2(n-1) I_n$$

$$2(n-1) \int \frac{1}{(x^2+1)^n} dx + (2n-3) I_{n-1}$$

$$I_n = \frac{x}{(2n-2)(x^2+1)^{n-1}} + \frac{2n-3}{2n-2} I_{n-1}$$

Begegn I3

$$I_1 = \int \frac{1}{1+x^2} dx = \arctan(x)$$

$$I_2 = \frac{x}{2(x^2+1)} + \frac{1}{2} \arctan(x)$$

$$I_3 = \frac{x}{4(x^2+1)^2} + \frac{3}{4} \left(\frac{x}{2(x^2+1)} + \frac{1}{2} \arctan(x) \right) = \frac{x}{4(x^2+1)^2} + \frac{3x}{8(x^2+1)} + \frac{3}{8} \arctan(x)$$

6.3 22

$$\int \frac{1}{(4x^2+5)^{3/2}} dx$$

$$\int_{1/2}^{3/2} \frac{1}{(4x^2+5)^{3/2}} dx = \int_{1/2}^{3/2} \frac{1}{(x^2+2+4)^{3/2}} dx = \left[\frac{x-z=0, z=2, z'=-2}{\frac{dx}{dz}=1 \Rightarrow dx=dz} \right] = \int_{-3/2}^{-1/2} \frac{1}{(z+4)^{3/2}} dz = \left[\frac{u=2\sin t}{\frac{du}{dt}=2\cos t} \right] = \int_{\arcsin(-1/2)}^{\arcsin(-3/2)} \frac{\arcsin(-3/2)}{\sqrt{4-4\sin^2 t}}^{3/2} dt = \int_{\arcsin(-3/2)}^{\arcsin(-1/2)} \frac{\arcsin(-3/2)}{\sqrt{4\cos^2 t}} dt = \int_{\arcsin(-3/2)}^{\arcsin(-1/2)} \frac{1}{4\cos^2 t} dt = \frac{1}{4} \left[\tan t \right]_{\arcsin(-3/2)}^{\arcsin(-1/2)}$$

$$= \frac{1}{4} \tan(\arcsin(-1/2)) - \frac{1}{4} \tan(\arcsin(-3/2))$$

31

$$\int \frac{1+x^2}{1+x^2} dx = \left[\frac{1+x^2}{1+x^2} = 1 + \frac{x^2}{1+x^2} \Rightarrow dx = dt \Rightarrow \int \frac{1+t^2}{1+t^2} dt = \int 1 dt = t + \frac{t^2}{2} + \frac{t^3}{3} + \dots \right]$$

$$= 6 \int \frac{t^6 - t^4 + t^3 + t^2 - t + 1 + \frac{t+1}{t^2+1}}{t^6 + t^5} dt$$

$$= 6 \left(\frac{t^6}{7} - \frac{t^4}{5} + \frac{t^3}{4} + \frac{t^2}{3} - \frac{t}{2} + \frac{1}{2} \ln|t^2+1| + \arctan(t) \right), t = x^{1/6}$$

$$\int \frac{t}{t^2+1} dt + \int \frac{1}{t^2+1} dt = \frac{1}{2} \ln|t^2+1| + \arctan t$$

6.5 46

$$T(x) = \int_0^x t^{x-1} e^{-t} dt$$

a) Konvergent för $x > 0$, okej i ∞ . e^{-t} avtar snabbare än alla potenser. $|0$ är T generaliserad om $x < 0$, $x < 1$ men det är okej om $x < 1$, $x > 0$.

$$b) T'(x+1) = \int_0^x t^x e^{-t} dt = \left[\frac{\text{part}}{\text{int}} \right] = -t^x e^{-t} \Big|_0^x + \int_0^x x t^{x-1} e^{-t} dt = 0 + x T(x)$$

$$c) T'(1) = \int_0^x t^0 e^{-t} dt = -e^{-t} \Big|_0^x = 0 + 1 = 1$$

$$T'(2) = 1 \cdot T(1) = 1$$

$$T'(3) = 2 \cdot T(2) = 2$$

$$T'(4) = 3 \cdot T(3) = 6$$

$$T'(n) = (n-1)!$$

Ordinära, linjära, differentialekvationer av första ordningen.

$$a(x)y' + b(x)y = g(x) \quad y(x) \text{ söks.}$$

Linjär: Om y_1 resp y_2 löser DE med högerled g_1 resp g_2 så löser cy_1 (c konstant) DE med HL cg_1 och $y_1 + y_2$ DE med HL $g_1 + g_2$.

Bevis

$$a(y_1 + y_2)' + b(y_1 + y_2) = a(y_1' + y_2') + by_1 + by_2 = ay_1' + by_1 + ay_2' + by_2 = g_1 + g_2$$

$$a(cy_1)' + b(cy_1) = c ay_1' + c by_1 = c(ay_1' + by_1) = cg_1$$

Lösningssmetod

$$\text{Ex: } xy' + y = e^x$$

$$xy' + y = e^x$$

$$(xy)' = e^x$$

$$xy = \int e^x dx = e^x + c$$

$$y = \frac{e^x + c}{x}$$

Teori

$$y' + f(x)y = g(x)$$

Finns F så $F' = f$. Multiplicera med den integrerande faktorn e^F .

$$e^{F(x)} y' + e^{F(x)} f(x)y = e^{F(x)} g(x)$$

$$(e^{F(x)} y)' = e^{F(x)} g(x)$$

$$e^{F(x)} y = \int e^{F(x)} g(x) dx$$

$$y = e^{-F(x)} \int e^{F(x)} g(x) dx$$

$$\text{Ex } y' + \frac{1}{x}y = x, y(1) = 1 \quad \text{Integrerande faktor: } \int \frac{1}{x} dx = \ln x$$

$$y' + \frac{1}{x}y = x$$

$$e^{\ln(x)} = x$$

$$xy' + y = x^2$$

$$(xy)' = x^2$$

$$xy = \frac{x^3}{3} + C$$

$$1 \cdot 1 = \frac{1}{3} + C \Leftrightarrow C = \frac{2}{3}$$

$$xy = \frac{x^3}{3} + \frac{2}{3}$$

$$y = \frac{x^2}{3} + \frac{2}{3x}$$

$$\text{Ex 2 } xy' + 2x^2y = xe^{-x^2}$$

$$xy' + 2x^2y = xe^{-x^2}, \text{ dela med } x \neq 0.$$

$$y' + 2xy = e^{-x^2}$$

$$IF = e^{\int 2x dx} = e^{x^2}$$

$$e^{x^2} y' + e^{x^2} 2xy = e^{x^2} e^{-x^2} = 1$$

$$(e^{x^2} y)' = 1$$

$$e^{x^2} y = \int 1 dx = x + c$$

$$y = \frac{x+c}{e^{x^2}} = e^{-x^2} x + e^{-x^2} c$$

Separabla ekvationer

Antag att ekv är av typ: $f(y) \frac{dy}{dx} = g(x)$ Allt som innehåller y på ena sidan. x på andra.

$$\text{Kedjeregeln: } F(y) = G(x) + c$$

Detta kan skrivas: $\int f(y) dy = \int g(x) dx$ vilket betyder att det bekväms betraktningssättet: $f(y) \frac{dy}{dx} = g(x)$

$$f(y) dy = g(x) dx$$

$$\int f(y) dy = \int g(x) dx + c$$

Ex $\frac{dy}{dx} = -\frac{x}{y}$

$\frac{dy}{dx} = -\frac{x}{y}$

$y dy = -x dx$

$\int y dy = \int -x dx$

$\frac{y^2}{2} = -\frac{x^2}{2} + C$

$\frac{y^2}{2} + \frac{x^2}{2} = C$

$y^2 + x^2 = 2C = D$

$y = \pm \sqrt{D-x^2}$

Enkla tillväxtmodeller

I. Exponentiell tillväxt. (Malthusisk tillväxt)

Antag tillväxthastigheten proportionerlig mot populationen. $x'(t) = cx(t), x(0) = x_0 \Rightarrow X(t) = x_0 e^{ct}$

II. Logistisk tillväxt.

$x'(t) = cx(t) - \underbrace{Dx(t)^2}_{\text{konkurrensterm}}$

$x'(t) = D(\frac{c}{D}x - x^2) = Dx(t)(\frac{c}{D} - x(t)) = Dx(t)(M - x(t))$

Detta kan fungera som modellen för smittspridning eller informationspridning.

$X(t)$ = de smittade

$M - x(t)$ = de icke smittade

Ex $x' = x(1-x)$

$x' = x(1-x)$

$\frac{dx}{dt} = x(1-x)$

$\frac{dx}{x(1-x)} = dt$

$\int \frac{1}{x(1-x)} dx = t + C$

$\int \frac{A}{x} + \frac{B}{1-x} dx = t + C$

$\int \frac{A(1-x) + Bx}{x(1-x)} dx = t + C$ $\begin{cases} A=1 \\ -A+B=0 \Rightarrow B=1 \end{cases}$

$\int \frac{1}{1-x} dx = t + C$ inte derivata

$\ln|x| - \ln|1-x| = t + C$

$\ln x - \ln(1-x) = t + C$ $\begin{cases} 0 < x < 1 < 1 \\ \text{funktions } x(t) \in (0,1) \end{cases}$

$\ln \frac{x}{1-x} = t + C$

$\frac{x}{1-x} = e^{t+C} = e^t e^C = e^t \cdot D$

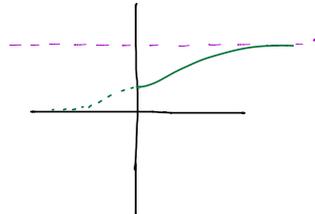
$X = D e^t (1-x)$

$X = D e^t - D e^t x$

$x + x D e^t = D e^t$

$x(1 + D e^t) = D e^t$

$x = \frac{D e^t}{1 + D e^t}$

$\lim_{t \rightarrow \infty} X(t) = 1, X(t) < 1$

III. Linjära ODE av 2:a ordningen

$a(x)y'' + b(x)y' + c(x)y = g(x)$

(Linjär: Se bevis för första ordningens)

Skriv ekvationen som $L(y) = g$. Då gäller att:

SATS

Om y_1 är en lösning så är även $y_1 + y_2$ en lösning om $L(y) = 0$. (y_2 löser den homogena ekvationen.)

Det omvända gäller också: Om y_1 och y_2 löser $y_1 - y_2$ den homogena ekvationen.

Bevis

$$L(y_1 + y_2) = L(y_1) + L(y_2) = g + 0 = g$$

$$L(y_1 - y_2) = L(y_1) - L(y_2) = g - g = 0$$

Betrakta nu ekvationer med konstanta koefficienter. $ax''=a$, $bx'=b$, $cx=c$. Vi söker lösningar till den homogena ekv. $ay''+by'+cy=0$

$$\begin{aligned} \text{Gissa: } y &= e^{rx} \\ y' &= r \cdot e^{rx} \\ y'' &= r^2 e^{rx} \end{aligned}$$

$$ar^2 e^{rx} + br e^{rx} + ce^{rx} = 0$$

$$e^{rx}(ar^2 + br + c) = 0$$

r måste lösa den karakteristiska ekvationen: $ar^2 + br + c = 0$. Om r_1 & r_2 är lösning till KE så blir $Ae^{r_1 x} + Be^{r_2 x}$ lösning till homogena ekv.

Ex $y'' + 2y' - 3y = 1$, $y(0) = y'(0) = 0$

$$y'' + 2y' - 3y = 1$$

Homogena ekvationen: $y'' + 2y' - 3y = 0$

Karakteristiska ekvationen: $r^2 + 2r - 3 = 0 \Rightarrow r = -1 \pm \sqrt{1+3} = -1 \pm 2 = \frac{r_1+1}{r_2-3} \Rightarrow y = Ae^x + Be^{-3x}$

Hitta nu **en** partikulär lösning: Gissa: $y=c$

$$y' = 0, y'' = 0$$

$$-3c = 1$$

$$c = -\frac{1}{3}$$

Alla lösningar: $y = -\frac{1}{3} + Ae^x + Be^{-3x}$

Begynnelsevärden: $y(0) = -\frac{1}{3} + A + B = 0$
 $y'(0) = A - 3B = 0$ $\begin{cases} A = 3B \\ 4B = \frac{1}{3} \Rightarrow B = \frac{1}{12} \Rightarrow A = \frac{1}{4} \end{cases} \Rightarrow y(x) = -\frac{1}{3} + \frac{1}{4}e^x + \frac{1}{12}e^{-3x}$

Ex $y'' + 2y' - 3y = e^{3x}$
 $y'' + 2y' - 3y = e^{3x}$

Vi här redan löst den homogena ekvationen: $y = Ae^{3x} + Be^{-3x}$
 Partikulär lösning: $y = a \cdot e^{3x}$

$$y' = 3ae^{3x}$$

$$y'' = 9ae^{3x}$$

$$y'' + 2y' - 3y = 9ae^{3x} + 6ae^{3x} - 3ae^{3x} = 12ae^{3x} = e^{3x}$$

$$12a = 1 \Leftrightarrow a = \frac{1}{12}$$

Allmän lösning: $\frac{1}{12}e^{3x} + Ae^{3x} + Be^{-3x}$

Högerled	Partikulär lösning
Konstant	(allmän) konstant
Ae^{bx}	ae^{bx}
Ae^{bx}	axe^{bx} om e^{bx} löser den homogena ekv.
Polynom av grad n	Polynom av grad n (samma grad)
$A \cos bx + B \sin bx$	$a \cos bx + c \sin bx$
$e^{ax}(A \cos bx + B \sin bx)$	$e^{ax}(C \cos bx + D \sin bx)$

Ex

$y'' + 2y' - 3y = x^2$

Partikulär lösning: $y = ax^2 + bx + c$

$$y' = 2ax + b$$

$$y'' = 2a$$

$$y'' + 2y' - 3y = 2a + 2(2ax + b) - 3(ax^2 + bx + c) = 2a + 4ax + 2b - 3ax^2 - 3bx - 3c = x^2 - 3a$$

$$-3a = 1$$

$$4a - 3b = 0 \quad a = -\frac{1}{3}, \quad 3b = 4a = -\frac{4}{3} \Rightarrow b = -\frac{4}{9}, \quad 3c = 2a + 2b = -\frac{2}{3} - \frac{8}{9} = -\frac{14}{9} \Rightarrow c = -\frac{14}{27}$$

$$2a + 2b - 3c = 0$$

Allmän lösning: $y = -\frac{1}{3}x^2 - \frac{4}{9}x - \frac{14}{27} + Ae^{3x} + Be^{-3x}$

Ex

$y'' + 2y' - 3y = \sin(2x)$

Partikulär lösning: $y = a \cos 2x + b \sin 2x$

$$y' = -2a \sin 2x + 2b \cos 2x$$

$$y'' = -4a \cos 2x - 4b \sin 2x$$

$$y'' + 2y' - 3y = -4a \cos 2x - 4b \sin 2x + 2(-2a \sin 2x + 2b \cos 2x) - 3(a \cos 2x + b \sin 2x) = \cos 2x(-4a + 4b - 3a) + \sin 2x(-4b - 4a - 3b) = \sin 2x$$

Allmän: $y = \frac{1}{15}(-4 \cos 2x - 7 \sin 2x) + Ae^{3x} + Be^{-3x}$

Ex

$y'' + 2y' - 3y = e^{3x} \cdot \sin 2x$

Partikulär I: $y = \frac{1}{12}e^{3x}$

Partikulär II: $y = \frac{1}{6}(-4 \cos 2x - 7 \sin 2x)$

Totalt: I + II

Krängel med homogena lösningar

Dubbelrot

Karakteristiska ekvationen: $(r-a)^2 = 0 = r^2 - 2a + a^2$, e^{ax} är fortfarande en giltig lösning men vi behöver en till för att få alla oberoende lösningar. $\Rightarrow y = x \cdot e^{ax}$

$$y'' - 2ay' + a^2y = 0$$

$$y = e^{ax}, axe^{ax}$$

$$y' = ae^{ax}, ae^{ax}, a^2xe^{ax}$$

$$y'' - 2ay' + a^2y = 2ae^{ax} + a^2xe^{ax} - 2a(e^{ax} + axe^{ax}) + a^2xe^{ax} = 2ae^{ax} + a^2xe^{ax} - 2ae^{ax} - 2a^2xe^{ax} + a^2xe^{ax} = 0$$

Hom lösning: $Ae^{ax} + Bxe^{ax} = (A+Bx)e^{ax}$

Komplexa rötter

DEF:

$$e^{a+ib} = e^a \cdot e^{ib} = e^a (\cos b + i \sin b)$$

$$\frac{d}{dt} e^{(a+ib)t} = \frac{d}{dt} e^{at} (\cos bt + i \sin bt) = a e^{at} (\cos bt + i \sin bt) + e^{at} (-b \sin bt + i b \cos bt) = e^{at} (\cos bt + i \sin bt) (a + i b) = e^{t(a+ib)} (a + i b)$$

Alltså

Om KE har komplexa rötter r_1 och r_2 så har den homogena ekvationen lösni: $y = C_1 \cdot e^{r_1 x} + C_2 \cdot e^{r_2 x}$ med komplexa C_1 & C_2 .

Om KE (och därmed diffeku) har reella koef: så är $r_2 = \bar{r}_1$. $r_{1,2} = a \pm ib$

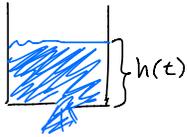
$y = C_1 e^{(a+ib)x} + C_2 e^{(a-i b)x} = e^{ax} (C_1 e^{ibx} + C_2 e^{-ibx})$ om vi startade med en reell eku. och antas söker reella lösningar så låter vi imaginärdelarna ta ut varandra. DVS: $C_2 e^{-ibx} = \bar{C}_1 e^{ibx} \Leftrightarrow C_2 = \bar{C}_1$

$$C_1 = A + iB, C_2 = A - iB$$

$$y = e^{ax} ((A+iB)e^{ibx} + (A-iB)e^{-ibx}) = e^{ax} (A+iB)(\cos bx + i \sin bx) + (A-iB)(\cos bx - i \sin bx) =$$

$$e^{ax} (A \cos bx - B \sin bx + i(B \cos bx + A \sin bx) + A \cos bx - B \sin bx + i(-B \cos bx - A \sin bx)) = e^{ax} (2A \cos bx - 2B \sin bx)$$

Ex Vatten rinner ur burk.

Torricellis lag

Förlorar potentiell energi: mgh

Avgående kinetisk energi: $\frac{mv^2}{2}$

v = utströmningshastighet

$$mgh = \frac{mv^2}{2} \Leftrightarrow v = \sqrt{2gh}$$

Utströmning: $V = \text{volym} = B \cdot h$

$$V' = k \cdot A \cdot v$$

↑
hållets area

$$-B \cdot h' = k \cdot A \cdot \sqrt{2gh}$$

$$h' = -\left(\frac{kA\sqrt{2g}}{B}\right) \sqrt{h}$$

$$\frac{dh}{dt} = -C \cdot h^{\frac{1}{2}}$$

$$\frac{dh}{h^{\frac{1}{2}}} = -C dt$$

$$2\sqrt{h} = -Ct + D$$

$$h = \left(\frac{-Ct + D}{2}\right)^2$$

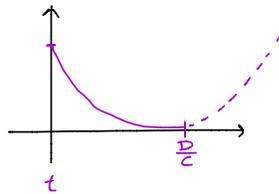
$$h(0) = h_0$$

$$h_0 = \frac{D^2}{4}$$

Burken tom när $h=0 \Rightarrow -Ct + D = 0$

$$t = \frac{D}{C} = \frac{2\sqrt{h_0}}{C}$$

Den fysikaliskt relevanta lösningen: $h(t) = \begin{cases} \left(\frac{D-Ct}{2}\right)^2, & 0 \leq t \leq \frac{D}{C} \\ 0, & t > \frac{D}{C} \end{cases}$

När $h \rightarrow 0$ blir modellen dålig, men det finns en annan lösning till DE | Lösningen till v för v inte dek med $h^{\frac{1}{2}}$ om $h=0$.

Sätt $h(t)=0$ för att skarva ihop olika lösningar.

Allmänt om ODE

$$y' = F(x, y)$$

den här eku. bestämmer ett riktningsfält.

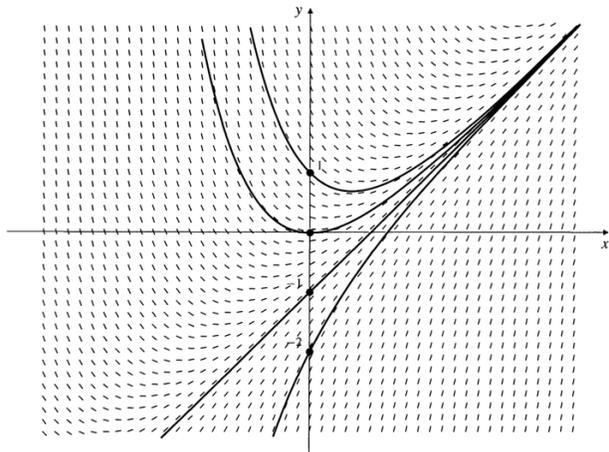
$F(x, y)$ ger en tangentriktning i varje punkt (x, y)

Ex

$$y' = x - y \quad (F: \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R})$$

En lösning: $y = x - 1$

$$y' = 1 = x - (x - 1)$$

Eulers metod (en-stegs, framåt)

(x_k, y_k) (x_{k+1}, y_{k+1})

x_k x_{k+1}

$$\frac{y_{k+1} - y_k}{x_{k+1} - x_k} = F(x_k, y_k) \quad , \quad y_{k+1} = y_k + (x_{k+1} - x_k)F(x_k, y_k)$$

7.9-20

$$y' + \cos(x)y = 2xe^{-\sin(x)}, \quad y(\pi) = 0$$

$$\text{IF: } \int \cos(x) dx = \sin(x) + C$$

$$e^{\sin(x)} y' + e^{\sin(x)} \cos(x) y = 2xe^{\sin(x)-\sin(x)} = 2x$$

$$(e^{\sin(x)} y)' = 2x$$

$$e^{\sin(x)} y = \int 2x dx$$

$$e^{\sin(x)} y = x^2 + C$$

$$y = \frac{x^2 + C}{e^{\sin(x)}}$$

$$y(\pi) = \frac{\pi^2 + C}{e^{\sin(\pi)}} = 0 \Rightarrow C = -\pi^2$$

$$y(x) = \frac{x^2 - \pi^2}{e^{\sin(x)}}$$

7.9-22

$$y(x) = 1 + \int_0^x \frac{y(t)}{1+t^2} dt$$

$$y'(x) = 0 + \frac{y(x)}{1+x^2}$$

$$\frac{dy}{dx} = \frac{y}{1+x^2}$$

$$\frac{1}{y} dy = \frac{1}{1+x^2} dx$$

$$-\frac{1}{y} = \arctan(x) + C$$

$$-1 = y(\arctan(x) + C)$$

$$y = \frac{-1}{\arctan(x) + C}$$

$$y(0) = 1 + \int_0^0 \frac{y(t)}{1+t^2} dt = 1$$

$$\frac{-1}{\arctan(0) + C} = \frac{-1}{C} = 1$$

$$C = -1$$

$$y(x) = \frac{-1}{\arctan(x) - 1}$$

17.5-15

$$x^2 y'' - x y' + 2y = 0, \quad x > 0$$

Substituera $t = \ln x$

$$x^2 \frac{d^2 y}{dx^2} - x \frac{dy}{dx} + 2y = 0$$

$$\frac{d^2 y}{dx^2} = \frac{dy}{dt} \cdot \frac{dt}{dx} = \frac{dy}{dt} \cdot \frac{1}{x}$$

$$\frac{d^2 y}{dx^2} = \frac{1}{dx} \left(\frac{dy}{dt} \cdot \frac{1}{x} \right) = \left(\frac{d}{dx} \cdot \frac{dy}{dt} \right) \frac{1}{x} - \frac{dy}{dt} \cdot \frac{1}{x^2} = \frac{d^2 y}{dt^2} \cdot \frac{1}{x} - \frac{dy}{dt} \cdot \frac{1}{x^2}$$

$$x^2 \frac{d^2 y}{dx^2} - x \frac{dy}{dx} + 2y = \frac{d^2 y}{dt^2} - \frac{dy}{dt} + 2y = 0$$

$$\text{KE: } r^2 - 2r + 2 = 0 \Rightarrow r = 1 \pm \sqrt{1-2} = 1 \pm i$$

$$y(t) = e^t (A \cos t + B \sin t)$$

$$y(x) = x (A \cos(\ln x) + B \sin(\ln x))$$

17.6-4

$$y'' + y' - 2y = e^x$$

$$\text{Homo: } y'' + y' - 2y = 0$$

$$\text{KE: } r^2 + r - 2 = 0$$

$$r = \frac{-1 \pm \sqrt{1+8}}{2} = \frac{-1 \pm 3}{2} \Rightarrow r_1 = 1, r_2 = -2$$

$$\text{Homogena L\u00f6sn: } y(x) = A e^x + B e^{-2x}$$

Obs att $y = c e^x$ inte kan vara en partikul\u00e4r l\u00f6sning ty den \u00e4r del av den homogena l\u00f6sningen.

$$\text{S\u00e4tt } y = c x e^x$$

$$y = c x e^x$$

$$y' = c e^x + c x e^x$$

$$y'' = c e^x + c e^x + c x e^x$$

$$y'' + y' - 2y = 2c e^x + c x e^x + c e^x + c x e^x - 2c x e^x = e^x$$

$$3c e^x + x e^x (c + c - 2c) = e^x$$

$$3c e^x = e^x$$

$$c = \frac{e^x}{3e^x} = \frac{1}{3} \Rightarrow y(x) = \frac{1}{3} x e^x + A e^x + B e^{-2x}$$

17.6-9

$$y'' + 2y' + 2y = e^x \sin x$$

$$\text{KE: } r^2 + 2r + 2 = 0$$

$$r = -1 \pm \sqrt{1-2} = -1 \pm i$$

$$\text{Homo: } y(x) = e^{-x}(A \cos x + B \sin x)$$

Partikulär lösning:

$$\text{Sätt: } y = e^x(a \cos x + b \sin x)$$

$$y' = e^x(a \cos x + b \sin x - a \sin x + b \cos x) = e^x((a+b) \cos x + (b-a) \sin x)$$

$$y'' = e^x((a+b) \cos x + (b-a) \sin x - (a+b) \sin x + (b-a) \cos x) = e^x(2b \cos x - 2a \sin x)$$

$$y'' + 2y' + 2y = e^x(2b \cos x - 2a \sin x + 2(a+b) \cos x + 2(b-a) \sin x + 2a \cos x + 2b \sin x) = e^x((4b+4a) \cos x + (4b-4a) \sin x) = e^x \sin x$$

$$\begin{cases} 4b+4a=0 & 8b=1 \Rightarrow b=\frac{1}{8} \Rightarrow a=-\frac{1}{8} \\ 4b-4a=1 \end{cases}$$

$$\text{Allmän lösning: } y(x) = e^x \frac{1}{8} (\sin x - \cos x) + e^{-x} (A \cos x + B \sin x)$$

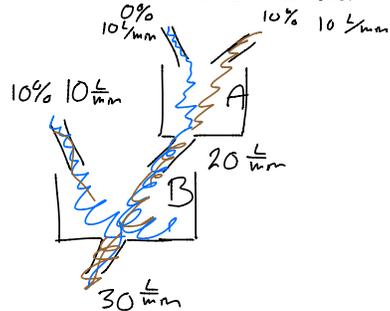
17.6-10

$$y'' + 2y' + 2y = e^x \sin x$$

Samma VL som innan. Vi vet att vi kommer få resonans $\Rightarrow y = e^x x(a \cos x + b \sin x)$

Veckoblad

En vattentank A med 100L och en B 200L

Koncentrationerna i A resp B $x(t)$ resp $y(t)$

Smutsbalans i A: $100x'(t) = 10 \cdot \frac{1}{100} \cdot 20x$

$$x'(t) = \frac{1}{100} - \frac{x}{5}$$

$$x' + \frac{x}{5} = \frac{1}{100}$$

$$\text{IF: } e^{0.2x}$$

$$e^{0.2x} x' + 0.2e^{0.2x} x = \frac{e^{0.2x}}{100}$$

$$(e^{0.2x} x)' = \frac{e^{0.2x}}{100}$$

$$e^{0.2x} x = \frac{e^{0.2x}}{20} + C$$

$$x(0) = 0 = \frac{1}{20} + C \Rightarrow C = -\frac{1}{20}$$

$$x = \frac{1}{20} - \frac{e^{-0.2t}}{20}$$

Smutsbalans i B: $200y' = 10 \cdot \frac{1}{100} \cdot x \cdot 20 - y \cdot 30$

$$200y' + 30y = 1 + 20x = 1 + 1 - e^{-0.2t}$$

$$200y' + 30y = 2 - e^{-0.2t}$$

$$y' + \frac{3}{20}y = \frac{1}{100} - \frac{1}{200}e^{-0.2t}$$

$$\text{IF: } e^{\frac{3}{20}t} = e^{0.15t}$$

$$e^{0.15t} y' + 0.15e^{0.15t} y = \frac{e^{0.15t}}{100} - \frac{1}{200}e^{-0.05t}$$

$$(e^{0.15t} y)' = \frac{e^{0.15t}}{100} - \frac{1}{200}e^{-0.05t}$$

$$e^{0.15t} y = \frac{e^{0.15t}}{15} + \frac{e^{-0.05t}}{10} + C$$

$$y(0) = 0 = \frac{1}{15} + \frac{1}{10} + C \Rightarrow C = -\frac{5}{30} = -\frac{1}{6}$$

$$y = \frac{1}{15} + \frac{e^{0.15t}}{10} - \frac{e^{-0.05t}}{6}$$

$$\lim_{t \rightarrow \infty} x(t) = \frac{1}{20} \left\{ \frac{1}{2} \cdot 10\% \right\} \left. \vphantom{\lim_{t \rightarrow \infty} x(t)} \right\} \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{10} = \frac{1}{15}$$

$$\lim_{t \rightarrow \infty} y(t) = \frac{1}{15} \left\{ \frac{2}{3} \cdot 10\% \right\}$$

Sonderfall

$A \rightarrow B+C$ N atomer av A

$$N(t) = N(0)e^{-2kt}$$

$B \rightarrow D+E$ y atomer av B , $y(0)=0$ B sonderfaller enl. $y' = -ky$

Vi får uttså att $y' = -ky - N(t)$, $N'(t) = N(0)e^{-2kt}(-2k)$

$$y' = -ky + 2kN(0)e^{-2kt}$$

$$y' + ky = 2kN(0)e^{-2kt}$$

$$IF: e^{kt}$$

$$(e^{kt} \cdot y)' = 2kN(0)e^{-2kt}$$

$$e^{kt} \cdot y = \frac{-2kN(0)e^{-kt}}{k} + C$$

$$y(0)=0 \Rightarrow 0 = -2N(0) + C \Rightarrow y = -2N(0)e^{-2kt} + 2N(0)e^{-kt}$$

$$y = 2N(0)(e^{-kt} - e^{-2kt})$$

y har maximum där $y' = 0$

$$-k \cdot e^{-kt} + 2k \cdot e^{-2kt} = 0$$

$$-1 + 2e^{-kt} = 0$$

$$e^{-kt} = \frac{1}{2}$$

$$t = \frac{-(\ln \frac{1}{2})}{k} = \frac{\ln 2}{k}$$

Hur man gör om en nite ordningens ODE till 1a ordningens. **Inför en vektorbekant.**

Ex

$$x^2 y'' - xy' + 2y = \sin x$$

$$y'' - \frac{1}{x}y' + \frac{2}{x^2}y = \frac{\sin x}{x^2}$$

Inför $u = \begin{bmatrix} y \\ y' \end{bmatrix}$

$$u' = \begin{bmatrix} y' \\ y'' \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} y' \\ \frac{1}{x^2}xy' - \frac{y}{x^2} + \frac{\sin x}{x^2} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} u_2 \\ \frac{u_2}{x} - \frac{u_1}{x^2} + \frac{\sin x}{x^2} \end{bmatrix} = F(u, x)$$

Komplexa tal

är 2-vektorer som utrustas med en produkt: $\mathbb{R}^2 \times \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$. Dessutom finns konjugering av komplexa tal.

Om $z = x + iy$, $\bar{z} = x - iy$

Räkeregler

$$\overline{z+w} = \bar{z} + \bar{w}$$

$$\overline{z \cdot w} = \bar{z} \cdot \bar{w}$$

$$z \bar{z} = (x+iy)(x-iy) = x^2 + iyx - iyx + (-1)y^2 = x^2 + y^2 = |z|^2$$

$$z + \bar{z} = x+iy + x-iy = 2x = 2 \operatorname{Re} z$$

$$z - \bar{z} = (x+iy) - (x-iy) = x+iy - x+iy = 2iy = 2i \operatorname{Im} z$$

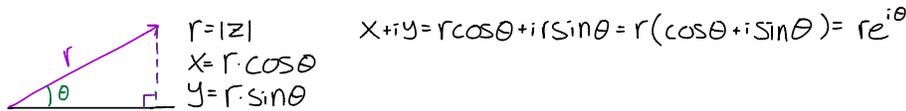
Ex

$$\frac{1+3i}{2+3i} = \frac{(2-3i)(1+3i)}{(2-3i)(2+3i)} = \frac{2+6i-3i+9}{2^2+3^2} = \frac{11+3i}{13} = \frac{11}{13} + i\frac{3}{13}$$

Skalarprodukt

$$\operatorname{Re} z \bar{w} = \operatorname{Re}(x+iy)(u+iv) = \operatorname{Re}(x+iy)(u-iv) = \operatorname{Re}(xu+iyu-ixv+iyv) = xu + yv$$

Polära koordinater

Vi har tidigare visat att $e^{i\theta} e^{i\phi} = e^{i(\theta+\phi)}$. Multiplikation $r e^{i\theta} r e^{i\phi} = r^2 e^{i(\theta+\phi)}$ $\begin{cases} |zw| = |z||w| \\ \arg(zw) = \arg(z) + \arg(w) \end{cases}$

Ex

$\frac{(1+i\sqrt{3})^{10}}{(1+i\sqrt{3})^7}$

Räkna ut $\frac{1+i\sqrt{3}}{1+i\sqrt{3}}$ $(\sqrt{3})^2 + 1^2 = 4 \Rightarrow |1+i\sqrt{3}| = 2$

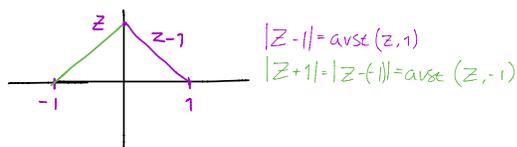
$$1+i\sqrt{3} = 2 \left(\frac{1}{2} + i\frac{\sqrt{3}}{2} \right) = 2 e^{i\frac{\pi}{3}}$$

$$1-i\sqrt{3} = 2 \left(\frac{1}{2} - i\frac{\sqrt{3}}{2} \right) = 2 e^{-i\frac{\pi}{3}}$$

$$\frac{(1+i\sqrt{3})^{10}}{(1+i\sqrt{3})^7} = \frac{2^{10} e^{i\frac{10\pi}{3}}}{2^7 e^{-i\frac{7\pi}{3}}} = e^{i\frac{34\pi}{3}} = e^{i\frac{14\pi}{3}} = e^{-i\frac{2\pi}{3}} \quad (27\pi = 6\pi)$$

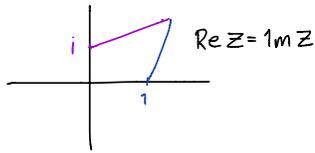
Geometri

Vad är den geometriska betydelsen av $|z-1| = |z+1|$?

Samma avstånd: $\operatorname{Re} z = 0$

Vad är den geometriska betydelsen av $|z-1|=|z-i|$?

Alt. Lös

$$z = x + iy$$

$$|z-1| = |z-i|$$

$$|z-1|^2 = |z-i|^2$$

$$|x+iy-1|^2 = |x+iy-i|^2$$

$$(x-1)^2 + y^2 = x^2 + (y-1)^2$$

$$x^2 - 2x + 1 + y^2 = x^2 - 2y + 1 + y^2 \Rightarrow -2x = -2y \Leftrightarrow x = y$$

Ex

$$|z-1| = 2|z+1|$$

$$z = x + iy$$

$$|z-1|^2 = 4|z+1|^2$$

$$|x+iy-1|^2 = 4|x+iy+1|^2$$

$$(x-1)^2 + y^2 = 4(x+1)^2 + y^2$$

$$x^2 - 2x + 1 + y^2 = 4(x^2 + 2x + 1) + y^2$$

$$3x^2 + 10x + 3 + y^2 = 0$$

$$x^2 + \frac{10}{3}x + 1 + y^2 = 0$$

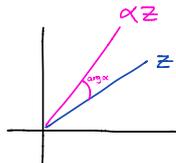
$(x + \frac{5}{3})^2 + y^2 = -1 + \frac{25}{9} = \frac{16}{9} \Rightarrow$ resultatet är en cirkel med centrum i $-\frac{5}{3}$ och radie $\sqrt{\frac{16}{9}} = \frac{4}{3}$.

Multiplikation med α , $|\alpha|=1$

$$|\alpha z| = |\alpha| |z| = |z|$$

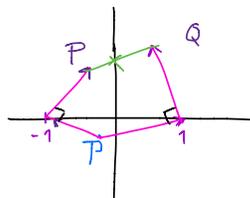
$$\arg(\alpha z) = \arg \alpha + \arg z$$

Vridning $\arg(\alpha)$ runt 0.

Srotövarskatten

Inför en komplexa talplan: Palmer i ± 1
Gulden P

$$P = -1 + (-i)(-1 - i)$$

$$Q = 1 + i(1 - i)$$

$$\text{Skatten} = \frac{P+Q}{2} = \frac{1}{2}(-1+i+i+1) = \frac{2i}{2} = i$$

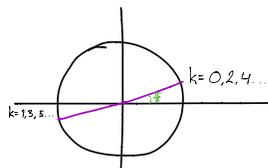
Kvadratrötter

$$\text{Lös } z^2 = 1 + i$$

$$z = r e^{i\theta}$$

$$z^2 = r^2 e^{i2\theta} = 1 + i = \sqrt{2} \left(\frac{1}{\sqrt{2}} + \frac{i}{\sqrt{2}} \right) = \sqrt{2} e^{i\frac{\pi}{4}}$$

$$\begin{cases} r^2 = \sqrt{2} & \Rightarrow r = \sqrt[4]{2} \\ 2\theta = \frac{\pi}{4} + 2k\pi & \theta = \frac{\pi}{8} + k\pi \end{cases}$$

$$z = \sqrt[4]{2} e^{i\frac{\pi}{8}}$$

Lös. 2

$$z = x + iy$$

$$z^2 = (x+iy)^2 = x^2 + 2ixy - y^2 = 1 + i$$

$$\begin{cases} x - y^2 = 1 \\ 2xy = 1 \end{cases}$$

$$y = \frac{1}{2x} \Rightarrow x^2 - \frac{1}{4x^2} = 1 \Rightarrow 4x^4 - 4x^2 - 1 = 0$$

$$[x^2 = u]$$

$$u^2 - u - \frac{1}{4} = 0$$

$$u = \frac{1}{2} \pm \sqrt{\frac{1}{4} + \frac{1}{4}} = \frac{1}{2} \pm \frac{\sqrt{2}}{2} \quad (u, x^2 > 0)$$

$$x = \pm \sqrt{\frac{1}{2} \pm \frac{\sqrt{2}}{2}}$$

$$y = \pm \frac{1}{2\sqrt{\frac{1}{2} \pm \frac{\sqrt{2}}{2}}}$$

Ex

$$z^2 = 2 + 3i$$

$$z = r e^{i\theta}$$

$$z^2 = r^2 e^{2i\theta} = 2 + 3i = \sqrt{13} \left(\frac{2}{\sqrt{13}} + i \frac{3}{\sqrt{13}} \right) = \sqrt{13} e^{i \arctan \frac{3}{2}}$$

$$r^2 = \sqrt{13}$$

$$\Rightarrow r = \sqrt[4]{13}$$

$$2\theta = \arctan \frac{3}{2} + 2k\pi \Rightarrow \theta = \frac{1}{2} \arctan \frac{3}{2} + k\pi \quad \left. \vphantom{\theta = \frac{1}{2} \arctan \frac{3}{2} + k\pi} \right\} z = \sqrt[4]{13} e^{i \frac{1}{2} \arctan \frac{3}{2}}$$

Högre rötter

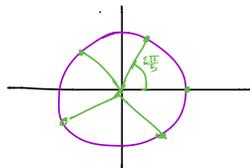
$$\text{Lös } z^5 = 1$$

$$z = r e^{i\theta}$$

$$z^5 = r^5 e^{5i\theta} = 1 = 1 e^{i0}$$

$$r^5 = 1 \Rightarrow r = 1$$

$$5\theta = 0 + 2k\pi \Rightarrow \theta = \frac{2}{5} k\pi$$

Ex

$$z^3 = 8i$$

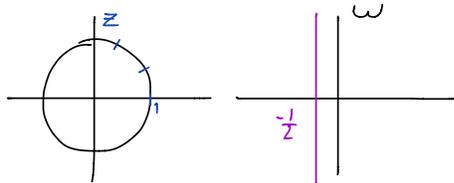
$$z = r e^{i\theta}$$

$$z^3 = r^3 e^{3i\theta} = 8i = 8 e^{i\frac{\pi}{2}}$$

$$r^3 = 8 \quad r = 2$$

$$3\theta = \frac{\pi}{2} + 2k\pi \quad \theta = \frac{\pi}{6} + \frac{2k\pi}{3}$$

Vad är bilden av $|z|=1$ under funktionen $w = \frac{1}{z-1}$?

Punkter med $|z|=1 \Rightarrow z = e^{i\theta}$

$$w = \frac{1}{e^{i\theta} - 1} = \frac{1}{\cos\theta + i\sin\theta - 1} = \frac{\cos\theta - 1 - i\sin\theta}{(\cos\theta - 1) + i\sin\theta} = \frac{\cos\theta - 1 - i\sin\theta}{\cos^2\theta - 2\cos\theta + 1 + \sin^2\theta} = \frac{\cos\theta - 1 - i\sin\theta}{2 - 2\cos\theta} = \frac{\cos\theta - 1}{2(1 - \cos\theta)} - i \frac{\sin\theta}{2(1 - \cos\theta)} = -\frac{1}{2} - i \frac{\sin\theta}{2(1 - \cos\theta)}$$

$$\frac{\sin\theta}{2(1 - \cos\theta)} = \frac{2\sin\frac{\theta}{2} \cos\frac{\theta}{2}}{2 \cdot 2\cos^2\frac{\theta}{2}} = \frac{1}{2} \tan\frac{\theta}{2} \quad -\infty < \tan\frac{\theta}{2} < \infty$$

Definition av $e^{i\theta}$

$$e^{i\theta} = \cos\theta + i\sin\theta$$

Sant: $e^{i\theta} e^{i\phi} = e^{i(\theta+\phi)}$

Def

$$e^z = e^{x+iy} = e^x e^{iy} = e^x (\cos y + i\sin y)$$

$$e^{-iy} = \cos y - i\sin y$$

Ex

$$\int \cos^4 x \, dx = \int \left(\frac{e^{ix} + e^{-ix}}{2} \right)^4 dx = \frac{1}{16} \int e^{4ix} + 4e^{(3-1)ix} + 6e^{(2-2)ix} + 4e^{(1-3)ix} + e^{-4ix} dx = \frac{1}{16} \int e^{4ix} + 4e^{2ix} + 6 + 4e^{-2ix} + e^{-4ix} dx = \frac{1}{16} \left[\frac{e^{4ix}}{4i} + \frac{4e^{2ix}}{2i} + 6x + \frac{4e^{-2ix}}{-2i} + \frac{e^{-4ix}}{-4i} \right] = \frac{1}{16} \left(\frac{e^{4ix} - e^{-4ix}}{4i} + 6x + 4 \frac{e^{2ix} - e^{-2ix}}{2i} \right) = \frac{1}{32} \sin(4x) + \frac{3}{8}x + \frac{1}{4} \sin(2x) + C$$

DEF

$$\cos z = \frac{e^{iz} + e^{-iz}}{2} \quad (\text{Sant om } z \in \mathbb{R})$$

$$\sin z = \frac{e^{iz} - e^{-iz}}{2i}$$

Ex

$$\cos z = 2$$

$$\frac{e^{iz} + e^{-iz}}{2} = 2$$

$$\left[w = e^{iz} \Rightarrow \frac{w + \frac{1}{w}}{2} = 2, w + \frac{1}{w} = 4, w^2 + 1 = 4w, w^2 - 4w + 1 = 0 \quad w = 2 \pm \sqrt{4-1} = 2 \pm \sqrt{3} \right]$$

$$e^{iz} = 2 + \sqrt{3}$$

$$z = x + iy$$

$$e^{ix-y} = e^{iy} \cdot (2 + \sqrt{3}) =$$

Belopp: $e^{-y} = (2 + \sqrt{3}) e^{iy}$

Arg: $x = 0 + 2k\pi$

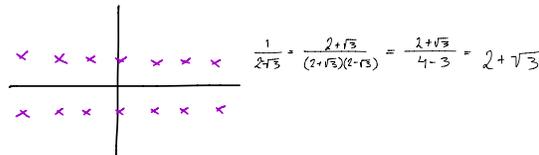
$$e^{iz} = 2 + \sqrt{3}$$

$$e^{-y} = 2 + \sqrt{3}$$

$$x = 0 + 2k\pi$$

$$y = \begin{cases} -\ln(2 + \sqrt{3}) \\ \ln(2 + \sqrt{3}) \end{cases}$$

$$x = 0 + 2k\pi$$

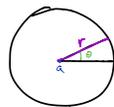
Ex

Visa att $w = \frac{1}{z-1}$ avbildar cirkeln $|z|=2$ på en cirkel med centrum $\frac{1}{3}$.

Bevis

$$\left| w - \frac{1}{3} \right|^2 = \left| \frac{1}{z-1} - \frac{1}{3} \right|^2 = \left| \frac{3 - z + 1}{3(z-1)} \right|^2 = \left| \frac{4 - z}{3(z-1)} \right|^2 = \frac{1}{9} \left| \frac{4 - 2e^{i\theta}}{2e^{i\theta} - 1} \right|^2 = \frac{1}{9} \left| \frac{2 - e^{i\theta}}{2e^{i\theta} - 1} \right|^2 = \frac{1}{9} \left| \frac{1 - \cos\theta - i\sin\theta}{2\cos\theta - 1 + 2i\sin\theta} \right|^2 = \frac{1}{9} \frac{(1 - \cos\theta)^2 + \sin^2\theta}{(2\cos\theta - 1)^2 + 4\sin^2\theta} = \frac{1}{9} \frac{4 - 4\cos\theta + \cos^2\theta + \sin^2\theta}{4\cos^2\theta - 4\cos\theta + 1 + 4\sin^2\theta} = \frac{1}{9} \frac{5 - 4\cos\theta}{5 - 4\cos\theta} = \frac{1}{9}$$

$$\left| w - \frac{1}{3} \right| = \frac{1}{3}, \text{ cirkel med centrum } \frac{1}{3} \text{ och } r = \frac{1}{3}$$

Cirkel med centrum a och radi r .

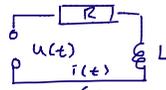
$$z - a = re^{i\theta}$$

$$z = a + re^{i\theta}$$

Komplexa impedanser

$$U = A e^{j\omega t}, \quad j^2 = -1$$

$$u(t) = R i(t) + j\omega L i(t)$$

$$i(t) = \frac{u(t)}{R + j\omega L} = \frac{A e^{j\omega t}}{R + j\omega L} = \frac{A e^{j\omega t}}{\sqrt{R^2 + \omega^2 L^2}} e^{j(\omega t - \arctan(\frac{\omega L}{R}))}$$

↑ Frekvensberoende Amplitud
↑ Samma frekvens
↑ konstant fasförskjutning

Taylorpolynom

DEF

Taylorpolynomet p av grad n i a till $f(x)$ är det polynom som uppfyller $p^{(i)}(a) = f^{(i)}(a)$ $i=0,1,\dots,n$

Ex $n=3$

$$P(x) = C_3(x-a)^3 + C_2(x-a)^2 + C_1(x-a) + C_0$$

$$P(a) = C_0 = f(a)$$

$$P'(x) = 3C_3(x-a)^2 + 2C_2(x-a) + C_1$$

$$P'(a) = C_1 = f'(a)$$

$$P''(x) = 6C_3(x-a) + 2C_2$$

$$P''(a) = 2C_2 = f''(a)$$

$$P'''(x) = 6C_3$$

$$P'''(a) = 6C_3 = f'''(a)$$

$$P(x) = \frac{f'''(a)}{3!}(x-a)^3 + \frac{f''(a)}{2!}(x-a)^2 + f'(a)(x-a) + f(a)$$

Allmänt:

$$P(x) = f(a) + f'(a)(x-a) + f''(a) \frac{(x-a)^2}{2!} + \dots + \frac{f^{(k)}(a)(x-a)^k}{k!} + f^{(n)}(a) \frac{(x-a)^n}{n!}$$

Felterm

$$f(x) - f(a) = \int_a^x f'(t) dt = \int_a^x 1 \cdot f'(t) dt = \left[(t-x) f'(t) \right]_a^x - \int_a^x (t-x) f''(t) dt = 0 - (a-x) f'(a) - \int_a^x \frac{(t-x)}{2} f''(t) dt =$$

$$(x-a) f'(a) - 0 \cdot \frac{(a-x)^2}{2} f''(a) + \int_a^x \frac{(t-x)^2}{3 \cdot 2} f'''(t) dt = (x-a) f'(a) + \frac{(x-a)^2}{2!} f''(a) + 0 - \frac{(a-x)^3}{3!} f'''(a) - \int_a^x \frac{(t-x)^3}{4!} f^{(4)}(t) dt =$$

$$(x-a) f'(a) + \frac{(x-a)^2}{2!} f''(a) + \frac{(x-a)^3}{3!} f'''(a) - 0 + \frac{(a-x)^4}{4!} f^{(4)}(a) + \dots + \frac{(x-a)^k}{k!} f^{(k)}(a) + (-1)^k \int_a^x \frac{(t-x)^k}{k!} f^{(k+1)}(t) dt$$

resttermen i integralform

Vi skall senare visa Lagranges restterm:

$$(-1)^k \int_a^x \frac{(t-x)^k}{k!} f^{(k+1)}(t) dt = \frac{(x-a)^{k+1}}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi), \quad a < \xi < x$$

AI 44 & 45

Visa att $(\bar{\bar{z}}) = z$.

$$\frac{\bar{z}}{w} = \frac{x+iy}{u+iv} = \frac{(x+iy)(u-iv)}{(u-iv)(u+iv)} = \frac{xu+yu-i(xv-yu)}{u^2+v^2} = \frac{xu+yu-i(xv-yu)}{u^2+v^2}$$

$$\frac{\bar{\bar{z}}}{\bar{w}} = \frac{x-iy}{u-iv} = \frac{(x-iy)(u+iv)}{(u-iv)(u+iv)} = \frac{xu+yu+i(xv-yu)}{u^2+v^2}$$

57] Låt $x_1, x_2, \dots, x_n$ vara reella t/ll $x^n=1$. Visa att $\sum_{k=1}^n x_k = 0$

Bevis

ekv ar: $x^n-1=0$

$$x^n-1 = (x-x_1)(x-x_2)\dots(x-x_n) = x^n + \underbrace{x^{n-1}(-x_1-x_2-\dots-x_n)}_{=0 \text{ jmf} \text{ med VL}} + \text{lägre ordn. termer} \Rightarrow x_1+x_2+\dots+x_n=0$$

Bevis 2

Geometrisk summa. $S = 1 + c + c^2 + \dots + c^n$

$$cS = c + c^2 + c^3 + \dots + c^{n+1}$$

$$S - cS = 1 - c^{n+1}$$

$$(1-c)S = 1 - c^{n+1}$$

$$S = \frac{1-c^{n+1}}{1-c} \quad c \neq 1$$

Lös ekv $x^n=1$, $x=re^{i\theta} \Rightarrow x^n=r^n e^{in\theta} = 1e^{i0}$

$$\begin{cases} r^n = 1 & \Rightarrow r = 1 \\ n\theta = 0 + 2k\pi & \Rightarrow \theta = \frac{2k\pi}{n} \end{cases}$$

$$x_k = 1e^{\frac{2k\pi i}{n}} \quad x_k = \left(e^{\frac{2\pi i}{n}}\right)^k = c^k \Rightarrow \sum_{k=1}^n x_k = c + c^2 + c^3 + \dots + c^n = c(1 + c + c^2 + \dots + c^{n-1}) = c \frac{1-c^n}{1-c} = e^{\frac{2\pi i}{n}} \cdot \frac{1-e^{\frac{2\pi i n}{n}}}{1-c} = 0$$

AI 22

Hitta alla komplexa nollställen t/ll $\sin(z)=0$.

$$\sin(z) = \frac{e^{iz} - e^{-iz}}{2} = 0$$

$$e^{iz} = e^{-iz} = \frac{1}{e^{iz}}$$

$$e^{2iz} = 1$$

$$z = x+iy \Rightarrow e^{2iz} = e^{2xi-2y} = e^{2xi} \cdot e^{-2y} = 1e^{i0}$$

$$e^{-2y} = 1$$

$$2x = 0 + 2k\pi$$

$$y = 0$$

$$x = k\pi$$

26]

$$\cos z = \frac{e^{iz} + e^{-iz}}{2} = \frac{e^{ix-y} + e^{-ix+y}}{2} = \frac{e^{-y}(\cos(x) + i\sin(x)) + e^y(\cos(x) - i\sin(x))}{2} = \frac{\cos(x)}{2}(e^{-y} + e^y) + \frac{i\sin(x)}{2}(e^{-y} - e^y)$$

$$\operatorname{Re}(\cos(z)) = \frac{\cos(x)}{2}(e^{-y} + e^y)$$

$$\operatorname{Im}(\cos(z)) = \frac{i\sin(x)}{2}(e^{-y} - e^y)$$

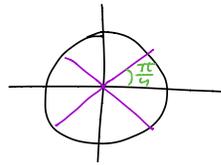
33] $P(z) = z^4 + 1$

Faktorisera $P(z)$ i reella faktorer.

$z^4 = -1$ saknar reella lösningar. Om vi däremot låter $z = re^{i\theta} \Rightarrow z^4 = r^4 e^{i4\theta} = -1 = 1e^{i\pi}$

$r^4 = 1 \Rightarrow r = 1$

$4\theta = \pi + 2k\pi \Rightarrow \theta = \frac{\pi}{4} + \frac{k\pi}{2}$

$z = \pm \frac{1}{\sqrt{2}} \pm i \frac{1}{\sqrt{2}}$

$$\begin{aligned}
 P(z) &= (z - \frac{1}{\sqrt{2}} - \frac{i}{\sqrt{2}})(z - \frac{1}{\sqrt{2}} + \frac{i}{\sqrt{2}})(z + \frac{1}{\sqrt{2}} - \frac{i}{\sqrt{2}})(z + \frac{1}{\sqrt{2}} + \frac{i}{\sqrt{2}}) \\
 &= (z - z_1)(z - \bar{z}_1)(z - z_2)(z - \bar{z}_2) \\
 &= (z^2 - z(\frac{1}{\sqrt{2}} + \frac{i}{\sqrt{2}}) + (\frac{1}{\sqrt{2}})^2 - (\frac{i}{\sqrt{2}})^2)(z^2 - z(\frac{1}{\sqrt{2}} - \frac{i}{\sqrt{2}}) + (\frac{1}{\sqrt{2}})^2 + (\frac{i}{\sqrt{2}})^2) \\
 &= (z^2 - \frac{\sqrt{2}}{2}z + 1)(z^2 + \frac{\sqrt{2}}{2}z + 1) \\
 &= (z^2 - \sqrt{2}z + 1)(z^2 + \sqrt{2}z + 1)
 \end{aligned}$$

34] $P(z) = z^4 - 4z^3 + 12z^2 - 16z + 16$, $z_1 = 1 + \sqrt{3}i$

Polynomdivision: $P(z) = 0$

Om $P(z) = 0 \Leftrightarrow P(\bar{z}) = 0$ och detta går att dela med $(z - z_1)(z - \bar{z}_1) = z^2 - 2z + 4$

$(z - z_1)(z - \bar{z}_1) = (z - 1 + \sqrt{3}i)(z - 1 - \sqrt{3}i) = z^2 - z(-1 + \sqrt{3}i - 1 - \sqrt{3}i) + (1 + \sqrt{3}i)(1 - \sqrt{3}i) = z^2 - 2z + 4$

$$\begin{array}{r}
 \underline{z^2 - 2z + 4} \\
 z^4 - 4z^3 + 12z^2 - 16z + 16 \quad | \quad \underline{z^2 - 2z + 4} \\
 \hline
 0
 \end{array}$$

Divisionen gick jämt ut $\Rightarrow z_1$ & $\bar{z}_1$ är närliggande närligganden ges av att lösa $z^2 - 2z + 4 = 0$ men vi vet redan att det ger $z = 1 + \sqrt{3}i$

$P(z) = (z - 1 + \sqrt{3}i)^2(z - 1 - \sqrt{3}i)^2 = (z^2 - 2z + 4)^2$

Tenta 2012-08-28

UPP 7.

$x \in \mathbb{R}$, $\frac{x}{x-i}$ blir en cirkel med $C = \frac{1}{2}$, $r = \frac{1}{2}$

Bevis

$|\frac{x}{x-i} - \frac{1}{2}|^2 = |\frac{2x - (x-i)}{2(x-i)}|^2 = \frac{1}{4} |\frac{x+i}{x-i}|^2 = \frac{1}{4} \frac{x^2+1}{x^2+1} = \frac{1}{4}$

2011-03-17

Uppg 6.

Finn real och imaginär del av $\frac{z - e^{it}}{z + e^{it}}$

$\frac{(z - e^{it})(z + e^{-it})}{(z + e^{it})(z + e^{-it})} = \frac{z^2 - z(e^{it} - e^{-it}) - 1}{z^2 + z(e^{it} + e^{-it}) + 1} = \left[\frac{e^{it} + e^{-it}}{2} = \cos t, \frac{e^{it} - e^{-it}}{2i} = \sin t \right] = \frac{-2e^{it} + 2e^{-it} - 4e^{it} + 4e^{-it}}{2} = -4 \frac{e^{it} - e^{-it}}{2} = 4i \frac{e^{-it} - e^{it}}{2i} = \frac{3 - 4i \sin t}{5 + 4 \cos t} = \frac{3}{5 + 4 \cos t} + i \frac{4 \sin t}{5 + 4 \cos t}$

Taylor-utveckling

Ex

$$e^{3x} \text{ kring } x=1 \text{ (Potenser av } x-1) \\ e^{3x} = e^{3(x-1)+3} = e^3 \cdot e^{3(x-1)} = e^3 \left(1 + \frac{3(x-1)}{1} + \frac{3^2(x-1)^2}{2} + \frac{3^3(x-1)^3}{6} + \frac{3^4(x-1)^4}{24} + \dots \right)$$

Utveckling av $\ln(1+x)$ kring $x=0$

$$1+x+x^2+\dots+x^n = \frac{1-x^{n+1}}{1-x}$$

$$n \rightarrow \infty \Rightarrow 1+x+x^2+\dots+x^n+\dots = \frac{1}{1-x} \quad \text{om } |x| < 1.$$

$$\frac{1}{1+x} = \frac{1}{1-(x)} = 1-x+x^2-x^3+x^4-x^5+\dots$$

$$\ln(1+x) = \int \frac{1}{1+x} dx = x - \frac{x^2}{2} + \frac{x^3}{3} - \frac{x^4}{4} + \dots + C \quad |x| < 1$$

$$0 = \ln(1) = 0+0+\dots-C \Rightarrow C=0$$

Ölthas formen för resttermen

$$\text{Integralform: } r(x) = (-1)^n \int_a^x \frac{(x-t)^n}{n!} f^{(n+1)}(t) dt$$

$$\text{Lagrange: } r(x) = \frac{f^{(n+1)}(\xi)}{(n+1)!} (x-a)^{n+1} \quad a < \xi < x$$

Bevis

En generaliserad medelvärdesats

Om f och g är kontinuerliga samt att g inte ändrar tecken existerar ett ξ s.a. $\int_a^b f(x)g(x) dx = f(\xi) \int_a^b g(x) dx$

För fallet $g > 0$.

Låt $m = \min_b f(x)$, $M = \max_b f(x)$. $a \leq x \leq b$, $m \leq f(x) \leq M$. $m g(x) \leq f(x) \leq M g(x)$

$$\int_a^b m g(x) dx \leq \int_a^b f(x) g(x) dx \leq \int_a^b M g(x) dx$$

$$m \int_a^b g(x) dx \leq \int_a^b f(x) g(x) dx \leq M \int_a^b g(x) dx$$

$$m \leq \frac{\int_a^b f(x) g(x) dx}{\int_a^b g(x) dx} \leq M$$

Enligt satsen om mellanvärdessatserna existerar ξ $\Rightarrow f(\xi) = \frac{\int_a^b f(x) g(x) dx}{\int_a^b g(x) dx}$

Bevis av Lagrange

$$(-1)^n \int_a^x \frac{(x-t)^n}{n!} f^{(n+1)}(t) dt = f^{(n+1)}(\xi) \int_a^x \frac{(x-t)^n}{n!} dt = \left[\frac{(x-t)^{n+1}}{(n+1)!} \right]_a^x = \frac{(x-a)^{n+1}}{(n+1)!} f^{(n+1)}(\xi)$$

Def

f är "stort O " av g när $x \rightarrow a$. (Detta skrivs: $f(x) = O(g(x))$) om $\left| \frac{f(x)}{g(x)} \right|$ är begränsad när $x \rightarrow a$

Restterm $r(x) = O(x-a)^{n+1}$

$O(x^k)$ betyder termer x^k och högre potenser.

Ex

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos(x)}{x^2} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - (1 - \frac{x^2}{2} + \frac{x^4}{24} - \dots)}{x^2} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - (1 - \frac{x^2}{2} + O(x^4))}{x^2} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - 1 + \frac{x^2}{2} + O(x^4)}{x^2} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1}{2} + O(x^2) = \frac{1}{2}$$

Ex

$$\frac{\sin^2 x}{1 - \cos x} = \frac{(x - O(x^3))^2}{1 - (1 - \frac{x^2}{2} + O(x^4))} = \frac{x^2 - 2x \cdot O(x^3) + O(x^6)}{\frac{x^2}{2} + O(x^4)} = \frac{x^2 + O(x^4)}{\frac{x^2}{2} + O(x^4)} = \frac{x^2(1 + O(x^2))}{x^2(\frac{1}{2} + O(x^2))} \rightarrow \frac{1}{\frac{1}{2}} = 2$$

Ex

$$\frac{\sin(x) \arctan(x) - x^2}{(\cos x - 1)^3} = \frac{(x - \frac{x^3}{6} + O(x^5))(x - \frac{x^3}{3} + O(x^5)) - x^2}{(1 - \frac{x^2}{2} + O(x^4))^3} = \frac{x^2 - \frac{x^4}{2} + O(x^6) - x^2}{(1 - \frac{x^2}{2} + O(x^4))^3} = \frac{-\frac{x^4}{2} + O(x^6)}{\frac{1}{8} + O(x^2)} = \frac{x^4(-\frac{1}{2} + O(x^2))}{x^4(\frac{1}{8} + O(x^2))} = \frac{-\frac{1}{2}}{\frac{1}{8}} = -2$$

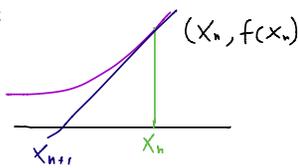
Approximation av e^x

$$r(x) = \frac{e^x - x^{n+1}}{(n+1)!} = e^{\frac{x}{2}} \frac{x \times x \times \dots \times x}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot \dots \cdot (n+1)} \rightarrow 0 \quad \forall x.$$

Om $f(x) = P(x) \cdot O(x^{n+1})$, p är ett polynom av grad n så är p Maclaurinpolynomet

Feluppskattning i Newtons metod

Metoden:

Tangentens ekv: $y - f(x_n) = f'(x_n)(x - x_n)$

$$y = 0$$

$$-f(x_n) = f'(x_n)(x_{n+1} - x_n)$$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)}$$

Låt x^* vara lösningen till $f(x) = 0$. Lagrange restterm ger då att:

$$0 = f(x^*) = f(x_n) + f'(x_n)(x^* - x_n) + f''(\xi) \frac{(x^* - x_n)^2}{2} =$$

$$-f'(x_n)(x^* - x_{n+1}) + f''(\xi) \frac{(x^* - x_n)^2}{2}$$

$$-f'(x_n)(x_{n+1} - x_n) + f'(x_n)(x^* - x_n) + f''(\xi) \frac{(x^* - x_n)^2}{2} =$$

$$f'(x_n)(-x_{n+1} + x_n + x^* - x_n) + f''(\xi) \frac{(x^* - x_n)^2}{2} = 0$$

$\Leftrightarrow$

$$x^* - x_{n+1} = -\frac{f''(\xi)}{2f'(x_n)} (x^* - x_n)^2$$

$$|x^* - x_{n+1}| \leq \frac{\max|f''|}{2 \min|f'|} (x^* - x_n)^2$$

En a posteriori uppskattning

Om vi att $f(x_n) \approx f(x^*) = 0$, vad vet vi då om $x_n - x^*$?

$$f(x_n) - f(x^*) = f'(\xi)(x_n - x^*)$$

$$|x_n - x^*| \leq \frac{|f(x_n) - f(x^*)|}{\min|f'|}$$

V1

Invertering av funktioner

Ex

$$y = \frac{e^x - e^{-x}}{2} (= \sinh(x))$$

$$[e^x = u]$$

$$y = \frac{u - \frac{1}{u}}{2}$$

$$2y = u - \frac{1}{u}$$

$$u^2 - 2yu - 1 = 0$$

$$u = y \pm \sqrt{y^2 + 1}$$

$$-\sqrt{y^2 + 1} > y$$

$$u = y + \sqrt{y^2 + 1} \quad (u > 0)$$

$$x = \ln u = \ln(y + \sqrt{y^2 + 1})$$

Ex

$$x = \frac{1+y}{1-y}$$

$$x(1-y) = 1+y$$

$$x - yx = 1+y$$

$$x-1 = y+yx = y(1+x)$$

$$y = \frac{x-1}{x+1}$$

V2

Derivator

Kedje- och produktreglerna.

Ex

$$f(x) = (x^2 + 1)(2x - 1)$$

$$f'(x) = 2x(2x-1) + (x^2+1)2$$

Ex

$$f(x) = e^{x^2}$$

$$f'(x) = e^{x^2} \cdot 2x$$

Ex

$$f(x) = x e^{x^2}$$

$$f'(x) = e^{x^2} + x \cdot 2x e^{x^2} = e^{x^2} + 2x^2 e^{x^2}$$

$$f''(x) = 2x \cdot e^{x^2} + 4x \cdot e^{x^2} + 2x^2 \cdot 2x \cdot e^{x^2} = 6x e^{x^2} + 4x^3 e^{x^2}$$

Ex

$$f(x) = x e^{x^2 \sin(x)}$$

$$f'(x) = e^{x^2 \sin(x)} + x \cdot e^{x^2 \sin(x)} (2x \sin(x) + x^2 \cos(x))$$

Ex

$$f(x) = x^x = e^{\ln(x)^x} = e^{x \ln(x)}$$

$$f'(x) = e^{x \ln(x)} (\ln(x) + x \cdot \frac{1}{x}) = x^x (\ln(x) + 1)$$

Gränsvärden

$$\frac{\sin(x)}{x} \rightarrow 1, \frac{e^x - 1}{x} \rightarrow 1, x \rightarrow 0$$

Dessa tolkas som derivator i 0. $\sin 0 = 0$
 $e^0 = 1$

eller så använder vi Taylors formel:

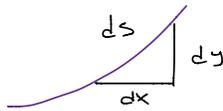

$$\frac{d}{dx} \int (y(x))^3 dx = \frac{d}{dx} (F(x) - F(x)) = \frac{d}{dx} F(x) \cdot 2x - \frac{d}{dx} F(x) = (y(x^2)) \cdot 2x - (y(x))^3$$

V4

Tillämpn.

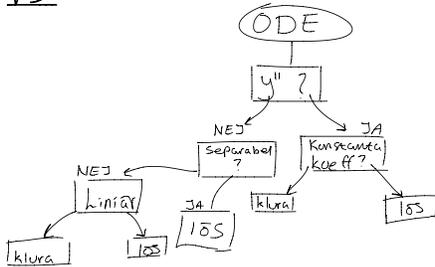
Kom ihåg

$$ds = \sqrt{dx^2 + dy^2} = dx \sqrt{1 + \left(\frac{dy}{dx}\right)^2} = dt \sqrt{\left(\frac{dx}{dt}\right)^2 + \left(\frac{dy}{dt}\right)^2}$$

dt, om du har en parametrisering av kurvan

V5

Komplexa tal

Polär form: $Z = |z|e^{i\theta} = |z|(\cos\theta + i\sin\theta)$

Ex

$$1-i = \sqrt{1^2+(-1)^2} \left(\frac{1}{\sqrt{2}} - \frac{i}{\sqrt{2}}\right) = \sqrt{2} e^{-i\frac{\pi}{4}}$$

Ex

$$-2+3i = \sqrt{13} \left(\frac{-2}{\sqrt{13}} + \frac{3i}{\sqrt{13}}\right) = \sqrt{13} e^{i(\arctan(\frac{3}{-2}) + \pi)}$$

$$\tan\theta = \frac{\frac{3}{\sqrt{13}}}{\frac{-2}{\sqrt{13}}} = -\frac{3}{2}$$

2013-04-13

1. $\frac{dy}{dx} = \frac{y^2}{x}$ $y(1) = 1$

$$\frac{1}{y^2} dy = \frac{1}{x} dx$$

$$\frac{-1}{y} = \ln x + C$$

$$-1 = 0 + C \Rightarrow C = -1$$

$$\frac{-1}{y} = \ln x - 1$$

$$y = \frac{1}{1 - \ln x}$$

2.